

Prezydent Miasta Przemyśla

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA PRZEMYŚLA

Na lata 2004 - 2007

CZEŚĆ II - USTALENIA

Załącznik Nr 2 do
Uchwały Nr 208/2004 Rady Miejskiej w Przemyślu
z dnia 28 października 2004 r.

Przemyśl - wrzesień 2004 r.

**ORGAN SPORZĄDZAJĄCY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA
MIASTA PRZEMYŚLA NA LATA 2004 – 2007 : PREZYDENT MIASTA
PRZEMYŚLA**

Wykonawca: Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie
Oddział Zamiejscowy w Przemyślu / Biuro Rozwoju Miasta Przemyśla.

Zespół autorski w składzie:

- **mgr Barbara Kmiotek – główny projektant planu**

Projektanci :

- mgr inż. arch. Danuta Chrobak
- mgr inż. arch. Jacek Jarosz
- mgr inż. arch. Wojciech Misiewicz
- mgr inż. arch. Janusz Napora
- mgr Julia Olech – Nowak
- mgr Krystyna Sowa

Opracowanie komputerowe map i skład tekstu :

- mgr Jerzy Ochalski

Opracowanie techniczne:

- tech. Marek Kowal
- tech. Józef Urbanik

Spis treści:

1. WSTĘP	5 str.
2. OCHRONA I POPRAWA JAKOŚCI ZASOBÓW ŚRODOWISKA	8 str.
2.1. Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych – cel długookresowy nr 1	8 str.
2.1.1. Kierunki działań ekologicznych dla osiągnięcia celów długookresowych	9 str.
2.1.1.1. Zarządzanie zasobami wodnymi	9 str.
2.1.1.2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom i ograniczenie emisji ze źródeł punktowych (osadniczych i przemysłowych) oraz powierzchniowych	10 str.
2.1.1.3. Zaopatrzenie w wodę	11 str.
2.1.1.4. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód, retencja i poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	11 str.
2.1.2. Cele krótkookresowe do 2007 roku	12 str.
2.1.2.1. Cel 1.1 Ograniczenie emisji zanieczyszczeń i zwiększenie ilości oczyszczonych ścieków	12 str.
2.1.2.2. Cel 1.2. Zaspokojenie zapotrzebowania ludności na odpowiednio jakościowo wodę pitną	13 str.
2.1.2.3. Cel 1.3. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wody i poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	13 str.
2.2. Gospodarka odpadami - cel długookresowy nr 2	13 str.
2.2.1. Odpady powstające w sektorze komunalnym	14 str.
2.2.1.1. Odpady komunalne.....	14 str.
2.2.1.2. Odpady opakowaniowe.....	15 str.
2.2.1.3. Gospodarka komunalnymi osadami ściekowymi.....	17 str.
2.2.2. Odpady powstające w sektorze gospodarczym.....	18 str.
2.2.3. Odpady niebezpieczne.....	19 str.
2.3. Ochrona przed hałasem - cel długookresowy nr 3	20 str.
2.4. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi - cel długookresowy nr 4	23 str.
2.5. Przeciwdziałanie poważnym awariom i zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego cel długookresowy nr 5	24 str.
2.6. Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu – cel długookresowy nr 6	26 str.
2.6.1. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza.....	26 str.
2.6.1. Przeciwdziałanie zmianom klimatu.....	27 str.
2.6.2. Poprawa jakości powietrza na obszarze miasta Przemysła	28 str.
2.7. Ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej - cel długookresowy nr 7	28 str.
3. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA	30 str.
3.1. Zmniejszenie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki - cel długookresowy nr 8	30 str.
3.1.1. Wodochłonność	31 str.
3.1.2. Materiałochłonność i odpadowość	31 str.
3.1.3. Energochłonność	32 str.
3.2. Wykorzystywanie energii odnawialnej - cel długookresowy nr 9	32 str.
3.3. Ochrona gleb i rekultywacja terenów zdegradowanych - cel długookresowy nr 10..	33 str.
3.4. Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin - cel długookresowy nr 11	34 str.

3.5.Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów - cel długookresowy nr 12	36 str.
4. EDUKACJA EKOLOGICZNA - cel długookresowy nr 13	37 str.
4.1.Propagowanie idei ochrony środowiska w społeczeństwie - informacje ogólne	37 str.
4.2.Realizacja programu edukacji ekologicznej w ramach szkolnictwa – Edukacja dzieci i młodzieży	37 str.
4.3.Informacja i komunikacja ze społeczeństwem - Edukacja dorosłych	38 str.
4.4.Edukacja ekologiczna w zakresie komunikacji i transportu	39 str.
4.5.Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarki odpadami, wykorzystania energii i wody	39 str.
4.6.Edukacja ekologiczna w zakresie ochrony i wykorzystywania krajobrazu i bioróżnorodności	40 str.
4.7.Edukacja ekologiczna w zakresie przemysłu	40 str.
4.8.Instytucje i organizacje realizujące i koordynujące wdrażanie edukacji ekologicznej na terenie miasta Przemyśla	40 str.
5. WSPÓLPRACA TRANSGRANICZNA cel długookresowy nr 14	41 str.
5.1.Podstawy formalno – prawne współpracy z Ukrainą	42 str.
5.2.Kierunki działań przyjęte dla współpracy transgranicznej.....	43 str.
6. LISTA ZADAŃ PRIORYTETOWYCH	46 str.
6.1.Nakłady na realizację programu.....	53 str.
6.2.Źródła finansowania Programu	54 str.
7. MIERNIKI I MECHANIZMY REALIZACJI PROGRAMU.....	58 str.
7.1.Instrumenty zarządzania Programem	58 str.
7.2.Metody kontroli Programu.....	59 str.
7.3.Monitoring środowiska	60 str.
7.4.Monitoring wdrażania i realizacji Programu.....	61 str.
7.5.Monitoring skutków realizacji Programu.....	65 str.
7.6.Struktura zarządzania Programem.....	67 str.
7.7.Procedura weryfikacji Programu.....	69 str.
8. BIBLIOGRAFIA	70 str.
9. SŁOWNIK UŻYTYCH TERMINÓW	73 str.

1. WSTĘP

„Program ochrony środowiska dla miasta Przemysła na lata 2004 – 2007,„ jest narzędziem Prezydenta Miasta Przemysła do realizacji polityki ekologicznej Państwa na terenie miasta i do podejmowania decyzji w zakresie działań i inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska.

W części I Programu **Diagnoza stanu środowiska** przedstawiono aktualny stan środowiska i jego zasobów wraz z krótką oceną dotychczasowej polityki ochrony środowiska w mieście oraz tendencjami rozwojowymi miasta i związanymi z tym zmianami poszczególnych elementów środowiska.

Część II Programu **Ustalenia**, zgodnie z założeniami polityki ekologicznej zawiera:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów (mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe).

Zdefiniowane cele kierunki i działania w programie ochrony zgodne są z obowiązującymi przepisami odnoszącymi się do ochrony środowiska, uwzględniają cele i kierunki działań określone w polityce ekologicznej państwa i w dokumentach rządowych, w szczególności w:

- „II Polityce ekologicznej państwa” przyjętej przez Radę Ministrów 13 czerwca 2000r. i przez Sejm w dniu 23 sierpnia 2001r.,
- Programie wykonawczym do „II polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010” przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2002 r.,
- „Wytycznych dotyczących zasad i zakresu uwzględnienie zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych” przyjętych przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2002r.,
- „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” będącej uaktualnieniem i uszczegółowieniem długookresowej „II Polityki ekologicznej państwa” oraz nawiązaniem do „VI Programu działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska”,
- „Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004 – 2006” przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003r..

są spójne z dokumentami strategicznymi i sektorowymi opracowywanymi w województwie podkarpackim tj.:

- „Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2002 – 2006”,
- „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego”,
- „Strategią rozwoju turystyki w województwie podkarpackim na lata 2002 – 2006”,
- „Wojewódzkim Programem operacyjnym rozwoju regionalnego na lata 2001 – 2006”,
- projektami planów operacyjnych „Regionalnego programu operacyjnego na lata 2004 – 2006” oraz „Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju województwa podkarpackiego”,
- „Planem gospodarki odpadami dla województwa Podkarpackiego”,
- „Programem ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego”,
- „Strategią rozwoju miasta Przemyśla”,

a także skoordynowane są z kierunkami działań określonymi przez instytucje wojewódzkie i miejskie.

W realizacji Programu nadrzędną zasadą jest zasada zrównoważonego rozwoju, rozumiana jako „rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”.

Zasadę wiodącą uszczegóławiają i konkretyzują następujące zasady:

- zasada likwidacji aktualnych problemów;
- zasada „zanieczyszczający płaci”;
- zasada prewencji (zapobiegania przyszłym problemom) i oszczędnego korzystania zasobów naturalnych;
- zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi;
- zasada odpowiedzialności grup zadaniowych i zasada uspołecznienia,
- zasada regionalizmu;
- zasada subsydiarności (pomocniczości);
- zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

Cele ekologiczne długo i krótkookresowe oraz działania dotyczące realizacji Programu dotyczyć będą następujących zagadnień stanowiących główne rozdziały **Ustaień** :

- Ochrona i poprawa jakości zasobów środowiska,
- Racjonalne użytkowanie zasobów środowiska,
- Edukacja ekologiczna,
- Współpraca transgraniczna.

Cele i działania ustalone zostały hierarchicznie, według stopnia ważności dla Programu.

Tworząc listę zadań priorytetowych brano pod uwagę:

- ponadlokalny (miejski) wymiar działania (przedsięwzięcia),
- spodziewany efekt ekologiczny czyli zmniejszenie dysproporcji pomiędzy stanem pożądanym a aktualnym;
- możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- obecne zaawansowanie inwestycji,
- zmniejszenie, eliminację lub przeciwdziałanie zagrożeniom środowiskowym, szczególnie związanych narażeniem zdrowia i życia mieszkańców,
- uwarunkowania przyrodnicze i społeczno-gospodarcze miasta Przemyśla.

Założenia i wytyczne polityki ekologicznej państwa i innych dokumentów strategicznych są podstawą do realizowania na terenie miasta Przemyśla działań na rzecz poprawy stanu środowiska (we wszystkich jego komponentach).

2. OCHRONA I POPRAWA JAKOŚCI ZASOBÓW ŚRODOWISKA.

2.1. Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych - Cel długookresowy nr 1 (do 2015 r).

Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych jest **głównym celem ekologicznym** miasta. Cel ten zakłada zapewnienie najlepszej jakości wód, w tym utrzymanie ilości wody na poziomie zapewniającym równowagę biologiczną i ochronę przed powodzią.

Co oznacza, że:

- Wody powierzchniowe i podziemne powinny pozostawać w stanie ukształtowanym przez przyrodę i jednocześnie, na wyznaczonych odcinkach lub akwenach być przydatne do: wykorzystania w zbiorowym zaopatrzeniu w wodę do picia, celów kąpielowych, bytowania ryb łososiowatych lub przynajmniej karpowatych - cel ten powinien być osiągnięty do 2015 r.
- należy zapewnić co najmniej 75% poziom usuwania biogenów ze ścieków komunalnych;
- należy dokonać modernizacji, rozbudowy i budowy komunalnych oczyszczalni ścieków komunalnych zgodnie wymogami ustawowymi i wymogami przepisów prawa Unii Europejskiej.

Obszarami, na których przeprowadzane są zadania związane z poprawą i ochroną jakości wód powierzchniowych i podziemnych są zlewnie rzek oraz obszary ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP).

Rozwiązywanie problemów w dziedzinie ochrony i poprawy jakości wód powinno być prowadzone w układach zlewniowych, poprzez działania inwestycyjne i pozainwestycyjne realizowane przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz Prezydenta Miasta Przemysła. Obowiązek modernizacji technologii uzdatniania wody do picia i oczyszczanie ścieków spoczywa na zakładzie komunalnym, eliminowanie zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami przemysłowymi na zakładach przemysłowych.

Poprawa jakości wód zależy przede wszystkim od kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodno – ściekowej. Ważne jest odpowiednie zarządzanie ochroną wód i jej zasobami, monitorowanie źródeł zanieczyszczeń. oraz kontrola wdrażania i egzekwowania prawa.

2.1.1. Kierunki działań ekologicznych dla osiągnięcia celu długookresowego nr 1.

Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych to :

- Zarządzanie zasobami wodnymi,
- Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom i ograniczenie emisji ze źródeł punktowych (osadniczych i przemysłowych) oraz powierzchniowych,
- Zaopatrzenie w wodę,
- Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód, retencja i poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego,

2.1.1.1. Zarządzanie zasobami wodnymi.

Przepisy prawa wodnego wprowadzają zasady zlewniowego zarządzania gospodarką wodną. Zlewniowemu zarządzaniu gospodarką wodną powinna odpowiadać redystrybucja środków finansowych pochodzących m.in., z opłat za korzystanie ze środowiska i kar za przekroczenie standardów emisji.

Działania pozainwestycyjne.

- opracowanie i wdrożenie miejskiego programu oczyszczania ścieków komunalnych wraz z rozbudową i modernizacją kanalizacji,
- opracowanie programu ochrony wód w zlewni Sanu,
- prowadzenie systemu monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych dostosowanych do wymogów Unii Europejskiej,
- opracowanie i wdrożenie planu ochrony przeciwpowodziowej,
- opracowanie warunków korzystania z wód dorzeczy,
- wdrożenie miejskiego systemu informacji społeczeństwa o jakości wód do picia i wody w kąpieliskach,
- wdrożenie systemu opłat za korzystanie ze środowiska wodnego,
- wdrożenie dyrektywy IPPC (nakłady inwestycyjne związane z ochroną wód).

2.1.1.2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom i ograniczenie emisji ze źródeł punktowych (osadniczych i przemysłowych) oraz powierzchniowych.

Ogólna zła jakość wód w głównych rzekach miasta (San i Wiara), powoduje, konieczność działań na rzecz przeciwdziałania zanieczyszczeniom i ograniczeniu emisji ze źródeł osadniczych, przemysłowych i powierzchniowych. oraz prowadzenia działań ukierunkowanych na poprawę stanu czystości wód.

Działania w zakresie ochrony wód powierzchniowych będą prowadzone w kierunku rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej. Ponadto coraz większy nacisk będzie kładziony na zmniejszenie zanieczyszczeń obszarowych z terenów zabudowanych.

W zakresie wód podziemnych rozwijany będzie Monitoring, zarówno regionalny jak i lokalny. Działania ochronne realizowane będą poprzez ochronę ujęć wód podziemnych oraz ochronę zbiorników wód podziemnych. W perspektywie przystąpienia do Unii Europejskiej największy problem będzie stanowić zrealizowanie wymogów dotyczących całkowitego wyeliminowania ze ścieków, niektórych substancji niebezpiecznych bezpośrednio zagrażających życiu i zdrowiu ludzi oraz uzyskanie bezpiecznych wskaźników emisyjnych dla poszczególnych substancji, zagrażających ekosystemom wodnym.

Działania inwestycyjne:

1. Modernizacja, rozbudowa komunalnej oczyszczalni ścieków w Przemysłu w kierunku spełnienia wymagań obowiązującego prawa i dyrektyw Unii Europejskiej.
2. Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji systemów kanalizacji zbiorczej oraz kanalizacji deszczowej.
3. Porządkowanie gospodarki wodno – ściekowej na obszarze miasta.
4. Budowa przydomowych, indywidualnych oczyszczalni ścieków w miejscach, gdzie budowa jest rozproszona, a wykonanie kanalizacji zbiorczej ekonomicznie nieuzasadnione gdzie jak wynika z planów zagospodarowania przestrzennego brak będzie kanalizacji w okresie perspektywicznym.
5. Optymalizacja wykorzystania istniejącej oczyszczalni ścieków.
6. Zintensyfikowanie kontroli stanu technicznego szamb.
7. Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków przemysłowych w celu likwidacji przekroczeń norm emisyjnych i ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami,

8. Redukcji zużycia wody w zakładach przemysłowych.
9. Modernizacja technologii produkcji w celu ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami.

2.1.1.3. Zaopatrzenie w wodę.

Aby zapewnić mieszkańcom wodę pitnej dobrej jakości należy podjąć następujące działania:

Działania inwestycyjne:

1. Dostosowanie jakości wody pitnej do standardów Unii Europejskiej, poprzez rozbudowę i modernizację stacji uzdatniania wody,
2. Budowa rozbudowa i modernizacja miejskiej sieci wodociągowej,
3. Właściwe zagospodarowanie strefy ochrony ujęcia wód (zmniejszenie zanieczyszczeń do minimum).

2.1.1.4. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód, retencja i poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód i zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego w mieście Przemyślu ma charakter długofalowy.

Działania inwestycyjne:

1. Budowa zbiorników małej retencji wodnej,
2. Budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych,
3. Zapewnienie właściwej przepustowości cieków wodnych,
4. Budowa suchych zbiorników retencyjnych i polderów,
5. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania istniejących systemów melioracyjnych,
6. Przeciwdziałanie wkraczaniu zabudowy na tereny zalewowe,
7. Dostosowywanie użytkowania rolniczych terenów położonych w sąsiedztwie rzek i potoków do skali zagrożenia powodziowego,
8. Usuwanie skutków powodzi na rzekach i potokach.

2.1.2. Cele krótkookresowe do 2007 r.

2.1.2.1. Cel 1.1. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń i zwiększenie ilości oczyszczonych ścieków.

Zgodnie z II Polityką Ekologiczną Państwa, istotny z punktu widzenia programu jest zapis nakładający na aglomeracje o RLM (równoważnej liczbie mieszkańców) 15 000 obowiązek wyposażenia w sieć kanalizacyjną i oczyszczalnię ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów (do 31.12.210 r).

Jednym z najważniejszych działań w mieście winno być zakończenie budowy oczyszczalni ścieków i budowa kanalizacji oraz podłączenie zwodociągowanych dzielnic miasta o rozproszonej zabudowie do zbiorczego systemu oczyszczania ścieków.

W nadchodzących latach kontynuowane będą zatem równocześnie działania zmierzające do podniesienia efektywności oczyszczania ścieków poprzez zakończenie II etapu budowy oczyszczalni ścieków i sukcesywne kanalizowanie i podłączanie do istniejącej oczyszczalni poszczególnych ulic i dzielnic, łącznie z zabudową rozproszoną (tam, gdzie jest to ekonomicznie uzasadnione). W pozostałych miejscach promowana będzie realizacja indywidualnych, przydomowych oczyszczalni.

Niektóre tereny miasta tam, gdzie odprowadzenie ścieków siecią kanalizacyjną jest nieopłacalne (np. tereny o dużym urzeźbieniu) są predysponowane do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Ścieki ze zbiorników bezodpływowych będą dowożone do istniejącej oczyszczalni.

Ważnym zadaniem dla miasta będzie rzetelna i pełna inwentaryzacja stanu technicznego zbiorników bezodpływowych (wybieralnych). Często istniejące zbiorniki ze względu na ich zły stan techniczny (dot. to zwłaszcza zbiorników eksploatowanych przez kilka lub kilkanaście lat) są źródłem zanieczyszczenia środowiska, w tym wód podziemnych. Zwiększenie ilości ścieków trafiających do oczyszczalni związane będzie z koniecznością budowy (odbudowy) zniszczonych odcinków sieci kanalizacyjnej oraz skanalizowaniem obszarów dotąd nie objętych kanalizacją.

2.1.2.2. Cel 1.2. Zaspokojenie zapotrzebowania ludności na odpowiednią jakościowo

wodę pitną.

W celu zaspokojenia zapotrzebowania ludności na odpowiednią jakościowo wodę pitną należy kontynuować w mieście budowę rozbudowę i modernizację miejskiej sieci wodociągowej oraz ukończyć modernizację stacji uzdatniania wody, zgodnie z wymogami nowych przepisów. Należy zadbać o stan studni publicznych, aby nadal mogły służyć jako dodatkowe źródło zaopatrzenia w wodę dla ludności miasta.

2.1.2.3. Cel 1.3. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wody i poprawa bezpieczeństwa powodziowego.

Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód i zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego w mieście Przemyśla ma charakter długofalowy.

Do najważniejszych działań w tym zakresie należy budowa zbiornika retencyjnego, budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych a także zapewnienie właściwej przepustowości cieków wodnych i przeciwdziałanie wkraczaniu zabudowy na tereny zalewowe.

2.2. Gospodarka Odpadami - cel długookresowy nr 2.

Głównym celem jest uporządkowanie gospodarki odpadami na terenie miasta Przemyśla. Plan gospodarki odpadami sporządzony został zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami. Uwzględnione zostały wymagania planów gospodarki odpadami: krajowego i wojewódzkiego. Struktura planu, szczególnie cele i kierunki działań, rozwiązania systemowe oraz harmonogram i koszty realizacji gospodarki odpadami zostały omówione w integralnym opracowaniu „Plan Gospodarki Odpadami dla miasta Przemyśla”.

Cel długookresowy nr 2/1. Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich wykorzystywania i unieszkodliwiania.

Zasady wdrożenia systemu gospodarki odpadami na obszarze miasta Przemyśla, cele i działania określa Plan Gospodarki Odpadami, stanowiący integralną część niniejszego opracowania. Dla realizacji założonego celu ważne jest zintensyfikowanie działań samorządu w zakresie ewidencji i monitoringu gospodarki odpadami oraz egzekwowania obowiązujących przepisów.

Zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów jest priorytetem w polityce dotyczącej gospodarki odpadami. Dotyczy ono wszystkich uczestników życia produktu, tj. projektantów, producentów, dystrybutorów, a także konsumentów, a z chwilą gdy produkt staje się odpadem komunalnym, także władz lokalnych odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami.

Dla zapobiegania i zmniejszania ilości powstających odpadów powinny być prowadzone m.in. następujące działania:

- 1) Edukacyjno – informacyjne, polegające na kreowaniu zachowań konsumentów w kierunku:
 - zakupu produktów o minimalnej ilości opakowań (niezbędnych),
 - zakupu produktów wykonanych z surowców z recyklingu,
 - oddziaływanie na pracowników w kierunku redukcji zużywanych materiałów (np. papieru w biurach, wprowadzanie wewnętrznych sieci informatycznych, poczty elektronicznej),
 - ograniczania zakupu produktów jednorazowego użytku,
 - popularyzacja stosowania materiałów wysokiej trwałości.
- 2) Organizacyjne, np.:
 - wprowadzanie selektywnej zbiórki papieru w biurach i szkołach,
 - recykling opakowań toneru z drukarek i kopiarek,
 - selektywne zbieranie odpadów na budowach,
 - kompostowanie przydomowe frakcji odpadów komunalnych ulegających biodegradacji na obszarach z zabudową jednorodzinną,
 - organizowanie zbiórki odpadów w miastach.
- 3) Edukacja społeczna powinna być prowadzona:
 - w systemie nauczania, począwszy od zajęć w szkołach podstawowych, średnich
 - i wyższych,
 - za pomocą środków masowego przekazu (lokalna prasa, radio i telewizja),
 - za pomocą rozpowszechnianych ulotek, akcji plakatowej itp.

2.2.1. Odpady powstające w sektorze komunalnym.

2.2.1.1. Odpady komunalne.

Cele krótkookresowe na lata 2004 – 2007:

- 1) Objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców miasta oraz 95% mieszkańców terenów wiejskich, a co za tym idzie wyeliminowanie niekontrolowanego wprowadzania odpadów do środowiska.
- 2) Skierowanie w roku 2007 na składowiska do 82% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995).
- 3) Osiągnięcie do końca roku 2007 zakładanych limitów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych: odzysku w wysokości 50 %, recyklingu 25 %.
- 4) Deponowanie na składowiskach nie więcej niż 78 % wytworzonych odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Cele średnio i długookresowe na lata 2008 – 2015:

- 1) Skierowanie w roku 2010 na składowiska nie więcej niż 75% (wagowo) całkowitej ilości i odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995).
- 2) Deponowanie w roku 2015 na składowiskach nie więcej niż 50% wszystkich odpadów komunalnych.

Dla osiągnięcia założonych celów, konieczne jest podjęcie następujących kierunków działań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi na obszarze miasta Przemyśla :

- 1) Podnoszenie świadomości społecznej obywateli poprzez ciągłą edukację, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów i segregacji.
- 2) Wprowadzanie systemu gospodarki odpadami w układzie ponadlokalnym, w tym budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów „Jarosław – Młyny” (bez określania konkretnej lokalizacji zakładu), w skład którego wchodziłyby: **Ponadlokalny Zakład Zagospodarowania Odpadów w Przemyślu**, w tym rozbudowa składowiska odpadów w Przemyślu (sortownia, kompostownia).
- 3) Dążenie do kontroli przez miasto Przemyśl i gminy z terenu powiatu przemyskiego Zakładu Zagospodarowania Odpadów „Jarosław – Młyny”,

- 4) Powołanie związku gmin – pozwoli to na uporządkowanie gospodarki odpadami w całym powiecie przemyskim,
- 5) Sukcesywna rekultywacja składowiska nieczynnego oraz likwidacja dzikich składowisk.
- 6) Konsekwentne wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów na obszarze całego miasta Przemysła.
- 7) Sukcesywna eliminacja odpadów ulegających biodegradacji z odpadów kierowanych na składowiska.
- 8) Na terenach miejskich z zabudową jednorodzinną preferowanie kompostowania odpadów organicznych we własnym zakresie.
- 9) Wdrażanie systemu zbiórki i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych.
- 10) Modernizacja istniejących „auto-złomów” i powstanie stacji demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.
- 11) Rozwój systemów zbiórki i zagospodarowania odpadów wielkogabarytowych i budowlanych.

2.2.1.2. Odpady opakowaniowe.

Podstawowym celem w gospodarce odpadami opakowaniowymi jest uzyskanie minimalnych poziomów odzysku - 50,0 %, poziomu recyklingu - 25,0 % w 2007 roku, jak również wdrożenie systemu selektywnej zbiórki opakowań użytkowych od mieszkańców (w perspektywie 2007 r. objęcie zbiórka 50-70 % ludności miejskiej).

Cele krótkookresowe na lata 2004- 2007:

- 1) zapobieganie powstawaniu odpadów i ich minimalizacja, poprzez osiągnięcie minimalnych poziomów odzysku i recyklingu,
- 2) sprawne funkcjonowanie sieci punktów skupu, miejscowych punktów skupu surowców wtórnych (powinny być one traktowane promocyjnie),
- 3) zapewnienie odzysku, głównie recyklingu odpadów, których powstania w danych warunkach techniczno-ekonomicznych nie da się uniknąć,
- 4) unieszkodliwianie odpadów (poza składowaniem),
- 5) bezpieczne dla ludzkiego zdrowia i środowiska składowanie odpadów, których nie da się poddać procesom odzysku lub unieszkodliwiania z powodu warunków techniczno-ekonomicznych,

- 6) uzgodnienia ze sferą przemysłową reprezentującą zakłady przetwarzające odpady, działań zapewniających odzysk i recykling na poziomie określonym docelowo na rok 2007,
- 7) uzgodnienia ze sferą produkcyjną (producentów i użytkowników opakowań) działań prewencyjnych zmierzających do zapobieganiu powstawaniu odpadów opakowaniowych oraz uruchomienie systemu odzysku niektórych rodzajów opakowań (np. pojemników aerozolowych, opakowań po substancjach i preparatach chemicznych),
- 8) działania informacyjno - edukacyjne (edukacja społeczeństwa poprzez organizowanie zajęć w szkołach podstawowych, średnich i wyższych, edukacja w prasie, radiu i TV).

Cele długookresowe na lata 2008 - 2015:

- 1) wdrożenie systemu gospodarowania odpadami opakowaniowymi.

2.2.1.3. Gospodarka komunalnymi osadami ściekowymi.

Powiązanie systemu gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi z systemem gospodarki odpadami komunalnymi stwarza możliwości wykorzystania tych samych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych i komunalnych osadów ściekowych. Składowanie na składowiskach komunalnych to jedna z metod unieszkodliwiania komunalnych osadów ściekowych.

W zakresie gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi przewiduje się osiągnięcie następujących celów zapewniających ochronę środowiska:

- zwiększenie stopnia kontroli obrotu komunalnymi osadami ściekowymi celem zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa zdrowotnego i środowiskowego,
- zwiększenie stopnia przetworzenia komunalnych osadów ściekowych,
- maksymalizację stopnia wykorzystania substancji biogennej zawartej w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego i chemicznego,
- porozumienie gmin sąsiednich w sprawie kompostowania.

Ustawa o odpadach zdefiniowała kierunki stosowania komunalnych osadów ściekowych, pod specjalnymi warunkami, jako wykorzystanie osadów:

- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz,

- do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne,
- do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu,
- do uprawy roślin nie przeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz.

Przyjmuje się następujące priorytetowe zadania i działania w gospodarce osadami komunalnymi na lata 2004 – 2015:

- sukcesywna modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w części dotyczącej gospodarki osadami w celu poprawienia jakości wytwarzanego finalnie osadu,
- prowadzenie prac mających na celu zewidencjonowanie i przystosowanie terenów wymagających rekultywacji a nadających się do wykorzystania w gospodarce osadami komunalnymi.

2.2.2. Odpady powstające w sektorze gospodarczym.

W dziedzinie gospodarki odpadami z sektora gospodarczego przewiduje się osiągnięcie w latach 2004 - 2015 następujących celów:

- zwiększenie stopnia wykorzystania odpadów,
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwienie odpadów,
- eliminacja zagrożenia ze strony odpadów pochodzenia zwierzęcego.

Dla osiągnięcia założonego celu konieczne jest podjęcie następujących kierunków działań:

- 1) dostosowanie gospodarki odpadami do wymagań polskiego prawa zawartych w znowelizowanych krajowych aktach prawnych oraz do wytycznych zawartych w II Polityce Ekologicznej Państwa,
- 2) systematyczne wprowadzanie bezodpadowych i mało odpadowych technologii produkcji,
- 3) wprowadzenie metod i technologii „czystszej produkcji” powodującej zmniejszenie ilości i uciążliwości wytwarzanych odpadów,
- 4) stymulowanie podmiotów gospodarczych wytwarzających odpady przemysłowe do zintensyfikowania działań zmierzających do maksymalizacji gospodarczego wykorzystania odpadów,

- 5) wyeliminowanie nieprawidłowego unieszkodliwiania w tym także nielegalnego lub nieprawidłowego składowania,
- 6) budowa i modernizacja składowisk odpadów przemysłowych oraz rekultywacja składowisk wyłączonych z eksploatacji,
- 7) przystosowanie kwater na składowiskach odpadów komunalnych do składowania odpadów azbestowych - kwatery tego typu znajduje się na składowisku w Młynach, gm. Radymno,
- 8) organizacja nadzoru weterynaryjnego nad procesem powstawania i niszczenia odpadów pochodzenia zwierzęcego szczególnego ryzyka (SRM) oraz padłych zwierząt (HRM).

2.2.3. Odpady niebezpieczne.

Podstawowym założeniem polityki gospodarki odpadami niebezpiecznymi jest przyjęcie systemu zapewniającego osiągnięcie następujących celów:

- 1) całkowita likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych (np. przez spalanie nagromadzonych odpadów i rekultywację terenu opróżnionego składowiska),
- 2) przeciwdziałanie powstawaniu odpadów niebezpiecznych,
- 3) gospodarka odpadami niebezpiecznymi oraz ich unieszkodliwianie.

System wraz z propozycją przedsięwzięć inwestycyjnych przyczyni się do uzyskania wymiernych efektów ekologicznych. Do najważniejszych zaliczyć należy:

- 1) zmniejszenie docelowo ilości składowanych odpadów niebezpiecznych,
- 2) wyodrębnienie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, a tym samym zmniejszenie zagrożenia ekologicznego jakie występuje przy ich deponowaniu łącznie z odpadami komunalnymi,
- 3) objęcie powiązaniem systemem sektora małych i średnich przedsiębiorstw, mających istotny udział w wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, a nie ujmowanego dotychczas w statystyce GUS-owskiej,
- 4) konieczności budowy nowych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych spełniających wymagania środowiskowe, w tym budowa Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych (PZON),
- 5) zwiększenie odzysku surowców z odpadów niebezpiecznych.
- 6) zmniejszenie zagrożenia zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i podziemnych poprzez deponowanie przekształconych odpadów niebezpiecznych (zestalenie, wityfikacja).

Plan umożliwi :

- 1) stworzenie prawidłowego systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i symulowania działań podmiotów gospodarczych w tym zakresie,
- 2) ukierunkowania i stymulowania decyzji kredytowych i dotacyjnych podejmowanych przez instytucje w celu umożliwienia realizacji opracowanego projektem systemu,
- 3) wzajemne kojarzenie wytwórców odpadów niebezpiecznych z zintegrowaną siecią instalacji i urzędzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- 4) stymulowania akcji edukacyjno-informacyjnych związanych z wdrożeniem przedmiotowego planu wśród mieszkańców,
- 5) współpraca transgraniczna w zakresie prawidłowego obrotu odpadami niebezpiecznymi.

2.3. Ochrona przed hałasem - cel długookresowy nr 3

Realizacja tego celu zapewni znaczne zmniejszenie uciążliwości hałasowej przyczyniając się do podniesienia komfortu życia mieszkańców miasta, w rejonach, w których hałas i wibracje są szczególnie uciążliwe.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu najlepszego stanu akustycznego środowiska w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie,
- zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Kierunki działań w zakresie ochrony przed hałasem dotyczą następujących zagadnień:

- zarządzanie ochroną przed hałasem,
- ochrona przed hałasem komunikacyjnym,
- ochrona przed hałasem przemysłowym,
- ochrona przed hałasem ze wszystkich innych źródeł.

Metody kształtowania odpowiedniego klimatu akustycznego można podzielić na:

- metody administracyjno-prawne i organizacyjne,
- metody techniczne.

Metody organizacyjne i administracyjno – prawne obejmują wszystkie działania związane z ustanawianiem i wdrażaniem przepisów prawnych (ustaw, rozporządzeń, norm, regulaminów) a także wszelkie działania natury restrykcyjnej wobec podmiotów nie przestrzegających przepisów. Do grupy działań administracyjnych można zaliczyć również:

- ograniczenia w ruchu drogowym,
- odpowiednie zarządzanie pracą zakładów przemysłowych,
- odpowiednie kształtowanie przestrzeni wyrażone w aktach projektowania urbanistycznego i w planach rozwoju miast (metoda strefowania - rozdzielenia obszarów źródeł hałasu i obszarów, dla których ustanawia się strefę ciszy oraz wprowadzenia stref rozdzielających te obszary np. stref izolacyjnych z poziomem hałasu w granicach przyjętych jak dla nieuciążliwych),
- odpowiednie kształtowanie sieci komunikacji tranzytowej i lokalnej oraz prowadzenie korytarzy transportowych poza strefami ciszy (przy projektowaniu układów komunikacyjnych należy dążyć do oddalenia ich od obszarów chronionych, prowadzenia tras w obszarach chronionych z wykorzystaniem naturalnego ukształtowania i pokrycia terenu dla ekranowania źródeł hałasu itp.),
- wykonywanie map akustycznych służących wyodrębnieniu terenów, na których przekroczony jest poziom dopuszczalny hałasu i wykonywanie dla rozpoznanych terenów programów działań dostosowawczych,
- opracowanie programów ograniczenia hałasu na obszarach o intensywnej zabudowie w oparciu o mapy akustyczne,
- wprowadzenie wojewódzkiego i powiatowego systemu kontroli (monitoringu) i ograniczania hałasu.

Metody techniczne to stosowanie odpowiednich środków technicznych dla ograniczenia hałasu w środowisku. Do technicznych metod należy:

- stosowanie obudowy dźwiękochłonno-izolacyjnej,
- stosowanie przegród budowlanych i okien o podwyższonej izolacyjności akustycznej,
- stosowanie ekranów akustycznych (wokół źródeł hałasu i wzdłuż tras komunikacyjnych),
- stosowanie ekranów naturalnych (wokół źródeł hałasu i wzdłuż tras komunikacyjnych),
- stosowanie urządzeń tłumiących hałas (w źródłach hałasu i w otoczeniu),

- wykonywanie remontów urządzeń powodujących nadmierny hałas lub zastępowanie urządzeń hałaśliwych – cichszymi,
 - wykonywanie nawierzchni dróg i remontowanie istniejących nawierzchni z doprowadzeniem do stanu zgodnego z wymaganiami dot. hałasu,
- instalowanie urządzeń antywibracyjnych, modernizację technologii w przemyśle w celu zmniejszenia hałaśliwości przy produkcji określonych wyrobów.

Działania i kompetencje w zakresie ograniczania hałasu określa ustawa Prawo ochrony środowiska (z późn. zmianami) oraz wydane na jej podstawie rozporządzenia.

Cel krótkookresowy nr 3/1 Ograniczenie hałasu drogowego na obszarach o intensywnej zabudowie.

Działania nieinwestycyjne w zakresie realizacji celu:

- monitoring akustyczny poziomu hałasu komunikacyjnego wzdłuż dróg o największym natężeniu ruchu,,
- sporządzanie map akustycznych miasta (przez Prezydenta) z uwzględnieniem informacji wynikających z map sporządzanych przez zarządzającego drogami (na obszarach położonych wzdłuż dróg o największym natężeniu ruchu),
- opracowanie programu ograniczenia hałasu dla miasta, w oparciu o ocenę stanu akustycznego,
- odpowiednia lokalizacja obiektów uciążliwych,
- skuteczne egzekwowanie stosowania przepisów krajowych i unijnych w zakresie ochrony przed hałasem.

Działania inwestycyjne:

- zmniejszenie hałasu komunikacyjnego wzdłuż drogi krajowej nr 28, klasy G, relacji Wadowice – Jasło – Krosno – Sanok – Przemyśl – Medyka – granica państwa.
- przebudowa szczególnie niebezpiecznych skrzyżowań
- poprawa stanu technicznego nawierzchni dróg

Warunkiem przygotowania inwestycji związanych z budową i modernizacją dróg oraz budową obwodnic jest uwzględnienie aspektów ochrony środowiska.

2.4. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi - cel długookresowy nr 4

Przedmiotem działań objętych tym celem jest skuteczna ochrona ludności przed działaniem promieniowania elektromagnetycznego, poprzez:

- utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach,
- zmniejszaniu poziomów pól elektromagnetycznych do co najmniej dopuszczalnych tam gdzie one są niedotrzymane.

Zadania w zakresie oceny poziomów pól elektromagnetycznych i ich zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Zadania okresowych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych i prowadzenie rejestru terenów o stwierdzonych przekroczeniach dopuszczalnych poziomów spoczywają na Wojewodzie.

Zadanie Prezydenta Miasta polegać będzie na właściwej lokalizacji obiektów, które mogą emitować pola elektromagnetyczne, uwzględniania ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta.

Skuteczna ochrona ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych polegać będzie na:

- inwentaryzacji źródeł emisji;
- wyznaczeniu obszarów ograniczonego użytkowania od istniejących i projektowanych emitorów (dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko),
- lokalizacji obiektów tak, by były jak najmniej konfliktowe z otaczającą przestrzenią.
- wdrażaniu najlepszych technik, technologii i rozwiązań technicznych ograniczających promieniowanie elektromagnetyczne.

2.5. Przeciwdziałanie poważnym awariom i zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego - cel długookresowy nr 5.

Przedmiotem i zakładanym skutkiem realizacji tego celu jest ochrona przed poważnymi awariami i klęskami żywiołowymi, minimalizowanie ich skutków oraz zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego w skali wojewódzkiej i miasta.

Przyjęto, że działania w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom i zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego będą zmierzały do zrealizowania celów określonych w „II Polityce ekologicznej państwa” w horyzoncie średniookresowym do 2010 roku. Poważne awarie obejmują skutki dla środowiska w wyniku awarii przemysłowych i transportowych z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych.

Realizacja tego celu jest istotna ze względu na następujące uwarunkowania:

- przez obszar miasta przebiegają drogi, którymi mogą być przewożone materiały niebezpieczne, do przejścia granicznego w Medyce, gdzie może odbywać się wwóz i wywóz odpadów niebezpiecznych produktów GMO,
- miasto, nawiedzane jest przez klęski żywiołowe i jego część położona jest w strefie osuwiskowej.

Działania w zakresie realizacji celu koncentrować będą się głównie w sferze osadniczej oraz wzdłuż odcinków dróg krajowych i wojewódzkich służących do transportu materiałów niebezpiecznych.

Działania w zakresie ograniczania poważnych awarii w zakładach przemysłowych o dużym ryzyku spoczywają na właścicielu zakładu oraz Komendancie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej.

Działania w zakresie ochrony ludności i ochrony zdrowia na poziomie miasta prowadzone są przez: Wydział Zarządzania Kryzysowego, służby, inspekcje i straże oraz Ratownictwo Medyczne, w ramach posiadanych kompetencji. W sytuacjach zjawiska noszących znamiona kryzysu działania podejmuje Miejski Zespół Reagowania Kryzysowego. Ponadto realizacja celu długookresowego polegać będzie aktualizacji planu operacyjnego ochrony przeciwpowodziowej, planu działania w sytuacji kryzysowych, planu ratownictwa medycznego, organizowaniu szkoleń, treningów i ćwiczeń oraz rozbudowy systemu wykrywania, ostrzegania i alarmowania.

Cele krótkookresowe:

Cel nr5.1 Przeciwdziałanie poważnym awariom.

Cel nr5.2 Zwiększenie bezpieczeństwa ruchu pojazdów z towarami niebezpiecznymi

Cel nr5.3. Zapewnienie bezpieczeństwa i poprawa infrastruktury przeciwpożarowej i ratownictwa ekologicznego.

Działania w zakresie realizacji celów:

- kontrole bezpieczeństwa i stanu środowiska w zakładzie o dużym ryzyku,
- wzmożone kontrole pojazdów przewożących materiały niebezpieczne prowadzone przez: WIOŚ, PSP, Policję, Inspekcję Drogową,
- modernizacje zbyt wąskich odcinków dróg, którymi przewozi się materiały niebezpieczne,
- przygotowanie parkingów i zjazdów na bezpieczne zatrzymanie pojazdów, a w przypadku awarii na ich odholowanie i zabezpieczenie (dotyczy zwłaszcza dojazdu do przejścia granicznego w Medyce),
- rozbudowa i modernizacja systemu wczesnego ostrzegania w zakresie ochrony przeciwpowodziowej (m.in. opracowanie i stosowanie procedur postępowania w sytuacji zagrożenia),
- modernizacja i stała poprawa wyposażenia jednostek ratownictwa ekologicznego,
- techniczne i organizacyjne wspieranie służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego (w tym chemicznego, biologicznego i fitosanitarnego),
- ujednoczenie systemu alarmowania,

2.6. Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu - cel długookresowy nr 6.

Realizacja zadań objętych tym celem powinna przyczynić się do zapewnienia wysokiej jakości powietrza, spełniającej wymagania ustawodawstwa Unii Europejskiej oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową powietrza.

Przy formułowaniu podstawowych kierunków działań dla ochrony powietrza w mieście, zostało przyjęte ogólne założenie maksymalnego ograniczenia emisji zanieczyszczeń.

Działania ograniczające emisję substancji zanieczyszczających powietrze powinny zapewnić osiągnięcie wymagań ustawowych odnośnie jakości powietrza w zakresie dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń podstawowych w powietrzu. Ocena i zarządzanie jakością powietrza w powiecie odbywa się w strefie Przemysł pokrywającej się z granicami miasta. Zgodnie z kryteriami dla ochrony zdrowia, po ocenie jakości powietrza, strefie Przemysł przyznano najniższą klasę C.

Dla realizacji ochrony powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu na terenie miasta przyjęto, następujące kierunki działań:

- przeciwdziałanie zanieczyszczeniom,
- przeciwdziałanie zmianom klimatu.

2.6.1. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza.

Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom polegać powinno przede wszystkim na ograniczaniu emisji zanieczyszczeń z głównych ich źródeł: przemysłowych, komunalnych i komunikacyjnych.

Działania ograniczające emisję ze źródeł przemysłowych to:

- kompleksowa modernizacja zakładów przemysłowych wprowadzająca efektywne i ekologiczne technologie,
- modernizacja technologii w celu prowadzenia mniej energochłonnej produkcji,
- udoskonalenie procesów spalania, prowadzące do zmniejszenia zużycia paliw,
- stosowanie w instalacjach paliw o niskiej zawartości siarki,
- instalowanie wysokosprawnych urządzeń redukcyjnych zanieczyszczenia w zakładach, w tym nadal wysoce pożądanym urządzeń do redukcji zanieczyszczeń gazowych oraz poprawa sprawności obecnie funkcjonujących,

- wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- prowadzenie systematycznej kontroli zakładów przemysłowych,
- wsparcie finansowe dla zakładów wdrażających systemy zarządzania środowiskiem.

Działania ograniczające emisję ze źródeł komunalnych

- rozbudowa sieci ciepłowniczej w miastach i zastępowanie ogrzewania piecowego ciepłem z miejskiej sieci grzewczej,
- likwidacja lub modernizacja starych lokalnych kotłowni na bardziej ekologiczne (zmiana czynnika grzewczego),
- ograniczenie strat ciepła (docieplenie budynków, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej przeciwdziałanie stratom ciepła w ciepłociągach przy spedycji),
- budowa sieci gazowej na obszarach miejskich, zwłaszcza na terenach przewidzianych dla rozwoju turystyki i rekreacji,
- upowszechnianie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii,
- upowszechnianie stosowania paliw ekologicznych w kotłowniach i indywidualnych systemach grzewczych.

Działania ograniczające emisję ze źródeł komunikacyjnych:

- eliminacja ruchu tranzytowego z centrów miejskich – budowa obwodnic,
- zwiększeniu płynności i przepustowości sieci drogowej,
- poprawa standardów technicznych dróg,
- stosowania katalizatorów oraz benzyn bezołowiowych,
- tworzenie warunków dla intensyfikacji ruchu rowerowego – wyznaczanie ścieżek rowerowych,
- wprowadzanie na stacjach paliw hermetyzacji procesu obrotu paliwami,

2.6.2. Przeciwdziałanie zmianom klimatu.

Przeciwdziałanie zmianom klimatu będzie wiązać się ze zmniejszeniem emisji:

- CO₂ (głównego gazu cieplarnianego), towarzyszącego wszystkim procesom przemysłowym,
- innych zanieczyszczeń powietrza (głównie spalanie paliw organicznych),

- metanu odpowiedzialnego za globalne ocieplenie (główne źródła: wycieki z kopalni, szybów naftowych i gazociągów, procesy fermentacji w ściekach i osadach ściekowych, w mniejszym stopniu gospodarka hodowlana).

2.6.3. Poprawa jakości powietrza na obszarze miasta Przemyśla - cel krótkookresowy nr 5.1.

Najważniejsze działania w tym zakresie:

- 1) opracowanie programu ochrony powietrza dla miasta Przemyśla (konieczny przy klasie C),
 - 2) wszystkie kierunki i działania ograniczające emisję zanieczyszczeń do powietrza,
 - 3) kształtowanie zieleni miejskiej (wysokiej jako jeden ze sposobów pochłaniania CO₂),
- hermetyzacji procesów w kopalnictwie gazu, uszczelnianie i usprawnianie procesów przesyłu gazu ziemnego oraz wykorzystywanie biogazu (zawierającego metan) z oczyszczalni do produkcji energii.

2.7. Ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej - cel długookresowy nr7.

Zgodnie z „Programem ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego” realizacja tego celu ukierunkowana będzie na doskonalenie systemu obszarów chronionych, w tym ochronę obszarów o wysokich walorach przyrodniczych.

Działania w zakresie ochrony przyrody, krajobrazu i bioróżnorodności biologicznej mają w większości charakter ciągły i pozainwestycyjny. Obejmują one realizację zobowiązań w zakresie programu „Natura 2000”, wpieranie prac badawczych, monitoringowych oraz działania prawne, i bieżącą ochronę przyrody.

Organem ochrony przyrody na szczeblu miasta jest Prezydent, wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej m.in:

- prowadzi rejestr pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
- prowadzi rejestry przetrzymywania roślin i zwierząt (egzotycznych),

- sprawuje kontrolę przestrzegania przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystania zasobów i poszczególnych składników przyrody przez jednostki organizacyjne oraz osoby prawne i fizyczne.

Na szczeblu lokalnym (miejskim) ochrona i podnoszenie wartości krajobrazu polegać będzie na działaniach takich jak:

- bieżąca ochrona elementów tworzących walory krajobrazowe,
- racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi,
- stosowanie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- odtwarzanie krajobrazów zdegradowanych (w uzasadnionych przypadkach),
- zwiększenie aktywności społeczeństwa w decydowaniu o losie otaczającego krajobrazu.

Działania w zakresie realizacji celów długookresowych:

- utrzymanie istniejących i powołanie nowych obszarów i obiektów prawnie chronionej przyrody i krajobrazu,
- zachowanie i wzbogacanie istniejących elementów różnorodności biologicznej,
- ochrona dolin rzecznych (Sanu i Wiaru) – jako korytarzy ekologicznych, o znaczeniu ponadlokalnym,
- usuwanie lub ograniczanie aktualnych i potencjalnych zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej,
- wspieranie działalności lokalnych proekologicznych organizacji pozarządowych i ruchów społecznych. działających na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego w mieście,
- realizacja programów ochrony rzadkich i zagrożonych gatunków oraz tradycyjnego krajobrazu,
- kontrola pozyskiwania zasobów przyrodniczych z ich naturalnych siedlisk,
- bieżąca ochrona walorów przyrodniczych parku, krajobrazowego (graniczącego z miastem), rezerwatów i pomników przyrody,
- opracowanie i wdrażanie programów ochrony terenów zieleni w mieście,

- prowadzenie edukacji ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie zrozumienia celów ochrony przyrody i różnorodności biologicznej,
- tworzenie nowych pomników przyrody i innych form ochrony,
- zmniejszanie ekspansji terenów zurbanizowanych w terenach cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym (sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, regulujących zasady kształtowania zabudowy i ochrony środowiska),
- zachowanie strefy ochrony ekspozycji krajobrazowej,
- ochrona pomników przyrody, w tym plany ochrony dla obiektów szczególnie cennych.

Cel krótkookresowy nr 7.1 Ochrona obiektów i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych.

Działania w zakresie realizacji celu krótkookresowego:

- bieżąca ochrona walorów przyrodniczych miasta: rezerwatów przyrody, pomników przyrody i parków miejskich,
- porządkowanie Parku Miejskiego,
- porządkowanie rzek i cieków wodnych, skwerów, placów i zieleni miejskiej (osiedlowej i w otoczeniu obiektów publicznych), poprawa estetyki,
- wspieranie zwalczania kłusownictwa na zwierzyńcu i kłusownictwa rybackiego,

3. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA.

3.1. Zmniejszenie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki – cel długookresowy nr 8.

Realizacja tego celu strategicznego powinna zapewnić wzrost efektywności wykorzystania surowców, wody i energii poprzez zmniejszenie ich zużycia na jednostkę produktu, jednostkową wartość usługi, statystycznego konsumenta itp., bez pogarszania standardu życiowego ludności i perspektyw rozwojowych gospodarki. Powinna dotyczyć wszystkich sektorów, ale koncentrować się będzie głównie w sektorze przemysłowym, energetycznym oraz budownictwie i gospodarce o komunalnej.

Kierunki działań w zakresie realizacji celów określone zostały dla zagadnień:

- wodochłonność,
- materiałochłonność i odpadowość,
- energochłonność.

3.1.1. Wodochłonność.

Działania dla zrationalizowania użytkowania wód powinny objąć wszystkie dziedziny gospodarki korzystające z zasobów wód, przede wszystkim, poprzez zastosowanie najlepszych dostępnych technik produkcji przemysłowej i praktyk rolniczych, aby doprowadzić do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę i do ograniczenia ładunków odprowadzanych do odbiorników zanieczyszczeń.

Zaniechać należy nieuzasadnionego wykorzystywania wód podziemnych na cele przemysłowe.

Racjonalizacja zużycia wody w gospodarstwach domowych powinna zmierzać przede wszystkim do:

- 1) ograniczenia marnotrawstwa wody,
- 2) stosowania wodooszczędnej aparatury czerpalnej i sprzętu gospodarstwa domowego,
- 3) dalszego rozwoju pomiaru zużycia wody,
- 4) podjęcia działań w celu ograniczania strat w systemach rozprowadzania wody.

Głównym kierunkiem działań nieinwestycyjnych jest wprowadzanie normatywów zużycia wody, do pozwoleń zintegrowanych dla wodochłonnych dziedzin produkcji.

W zakresie działań inwestycyjnych zakłada się wprowadzenie zamkniętych obiegów wody w przemyśle, wodooszczędnych technologii produkcji i przedsięwzięcia modernizacyjne w systemach zaopatrzenia miast w wodę, ukierunkowane na zmniejszenie strat wody.

3.1.2. Materiałochłonność i odpadowość.

Podjęmowane działania muszą doprowadzić do zmniejszenia materiałochłonności i odpadowości produkcji a przez to do likwidacji zanieczyszczeń, uciążliwości i zagrożeń u źródła. Pozwoli to na uzyskanie korzyści gospodarczych w postaci zmniejszenia nakładów na produkcję, a w konsekwencji zmniejszenia obciążeń obywateli z tytułu wykorzystywania zasobów naturalnych i ochrony środowiska.

Ważne jest zagospodarowanie wycofanych z użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych (recykling) oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) zmniejszających materiałochłonność i odpadowość produkcji i poprawiających efektywność ekonomiczną procesów wytwórczych.

3.1.3. Energochłonność.

Jednym z podstawowych celów polityki ekologicznej województwa i miasta jest zmniejszanie energochłonności gospodarki, zarówno w zakresie procesów wytwórczych, jak i świadczenia usług oraz konsumpcji.

Działaniom w zakresie zmniejszania energochłonności musi towarzyszyć kontynuowanie przedsięwzięć zmieniających sposób zaspokajania istniejących potrzeb energetycznych.

Zmianom powinna podlegać przede wszystkim struktura wykorzystania nośników energii, w kierunku dalszego zwiększania udziału energii elektrycznej w ogólnym zużyciu energii finalnej; zwiększania udziału w produkcji energii gazu i ropy naftowej (w miejsce węgla), poprawy jakości węgla i innych paliw, a także wzrostu udziału w produkcji energii elektrycznej i ciepłej energetycznych nośników odnawialnych (energia wody i wiatru, energia geotermalna, energia słoneczna, energia z biomasy) oraz pochodzących z odpadów.

3.2. Wykorzystywanie energii odnawialnej – cel długookresowy nr 9.

Realizacja tego celu związana jest z koniecznością zwiększenia udziału energii odnawialnej w bilansie zużycia energii pierwotnej.

Użytkowanie odnawialnych źródeł energii umożliwia osiągnięcie korzyści ekologicznych, gospodarczych i społecznych. Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych powinien stać się integralnym elementem zrównoważonego rozwoju województwa i miasta.

Działania w zakresie zrównoważonego rozwoju przynoszące efekty ekologiczno-energetyczne powinny być kierowane na produkcję energii „ekologicznie czystej” ze źródeł odnawialnych, to jest wykorzystujących naturalne źródła, jakimi są: energia śpiętrzeń wodnych, promieniowania słonecznego, wód geotermalnych, biomasy lub siła wiatru.

Z analizy uwarunkowań krajowych wynika, że wzrastać będzie wykorzystanie biomasy i siły wiatru. Na terenach, o dużych wartości przyrodniczych i ciekach będących siedliskiem ryb wędrownych, dąży się do tego by nie lokalizować nowych siłowni wodnych. Przy lokalizacji inwestycji powinny być zachowane uwarunkowania wynikające z położenia w istniejących lub projektowanych obszarach ochrony przyrody i krajobrazu.

Uwarunkowania przyrodnicze miasta Przemysła sprzyjają rozwojowi odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza z wykorzystaniem siły wiatru, ewentualne inwestycje prowadzone w porozumieniu z gminami sąsiadującymi.

Działania w zakresie realizacji celu:

- inwentaryzacja zasobów energii odnawialnej i niezbędnej infrastruktury, wyznaczenie obszarów miasta preferowanych do rozwoju energetyki odnawialnej,
- wspieranie rozwoju energetyki odnawialnej poprzez opracowanie programów wykonawczych energetycznego wykorzystania biomasy, rozwoju energetyki wodnej, wiatrowej, słonecznej oraz programu rozwoju wykorzystania energii geotermalnej,
- propagowanie rozwoju energetyki odnawialnej i nośników energii bardziej przyjaznych środowisku, zwłaszcza z wykorzystaniem energii słonecznej do ogrzewania mieszkań i obiektów użyteczności publicznej,
- budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej z wykorzystaniem źródeł odnawialnych na terenach preferowanych do rozwoju energetyki odnawialnej,
- włączanie problematyki energii odnawialnej do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i aktualizowanego studium zagospodarowania przestrzennego miasta,
- przystosowanie lokalnych kotłowni do opalania zrębkami drewna lub wierzwą energetyczną,
- wykorzystanie energii cieplnej i elektrycznej wytwarzanej z biogazu na dużych wysypiskach komunalnych i w oczyszczalniach ścieków.

3.3. Ochrona gleb i rekultywacja terenów zdegradowanych – cel długookresowy nr 10.

Podstawowym działaniem dla miasta w tej dziedzinie powinna być ochrona gleb i rekultywacji terenów zdewastowanych i zdegradowanych.

Kierunki działań w zakresie realizacji celu:

- identyfikację i likwidację zagrożeń powierzchni ziemi,
- ochronę najlepszej jakości gleb przed degradacją i zanieczyszczeniem wskutek czynników antropogenicznych i naturalnych (erozja, niewłaściwa agrotechnika, zmiana struktury fizycznej, stosunków wodnych i chemizmu gleb powodowana działalnością inwestycyjną, zanieczyszczeniami przemysłowymi i transportowymi, składowaniem odpadów),
- zagospodarowanie terenów zdegradowanych i zdewastowanych (poprzemysłowych i starych składowisk) poprzez włączenie ich do obiegu gospodarczego,
- rekultywacja terenów związanych z działalnością górniczą oraz funkcjonowaniem i oddziaływaniem różnego rodzaju uciążliwych obiektów (np.: komunikacyjnego, zanieczyszczenia gleb wokół składowisk odpadów, zakładów przemysłowych itp.), a także występowaniem zjawisk naturalnych (erozja, powierzchniowe ruchy masowe – osuwiska).
- racjonalne wykorzystanie ziemi.

Działania jakie należy podjąć to:

- 1) bieżąca rekultywacja terenów i użytków rolnych zdegradowanych i zdewastowanych w wyniku różnorodnej działalności, w tym spowodowana czynnikami naturalnymi (erozja, osuwiska),
- 2) rekultywacja starych składowisk, wymagająca bieżącej realizacji przez właścicieli i zarządców terenów,
- 3) likwidacja terenów „dzikich wysypisk” położonych często w wąwozach i dolinach strumieni, porządkowanie tych terenów,
- 4) bieżąca rekultywacja terenów zdegradowanych w wyniku eksploatacji surowców pospolitych,

3.4. Racjonalne zagospodarowanie zasobów kopalin – cel długookresowy nr 11.

Podstawowym celem jest ochrona złóż kopalin poprzez racjonalne gospodarowanie ich zasobami i kompleksowe ich wykorzystanie, łącznie z wykorzystaniem kopalin towarzyszących.

Racjonalizacja gospodarki surowcami powinna uwzględniać kierunek, określający zasoby surowców jako jeden z czynników zapewniających możliwości rozwoju regionu.

Przy racjonalnej gospodarce należy dążyć do ograniczania naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym.

Kierunki działań w zakresie realizacji tego celu to:

- ochrona złóż kopalin,
- poszukiwanie, rozpoznanie i dokumentowanie nowych złóż,
- polityka koncesyjna.

Ochrona złóż kopalin.

Ochrona złóż udokumentowanych (eksploatowanych i rezerwowych) przez prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami, wymaga:

- stworzenia systemu bieżącej informacji o eksploatacji złóż w formie rozliczeń,
- aktualizacji zasobów,
- weryfikacji bilansowania oraz stopnia wykorzystania zasobów po zakończeniu wydobycia.

Ochrona obszarów występowania złóż rezerwowych, aktualnie nie zagospodarowanych, powinna polegać na uwzględnianiu tych terenów w planach zagospodarowania przestrzennego w postaci zapisów umożliwiających zabezpieczenie tych terenów przed trwałym zainwestowaniem, wykluczającym ich późniejszą eksploatację.

Ochrona zasobów perspektywicznych powinna polegać na bilansowaniu, waloryzacji i określeniu obszarów ich występowania.

Poszukiwanie, rozpoznanie i dokumentowanie nowych złóż.

Poszukiwania dotyczyć powinny wszystkich występujących surowców deficytowych oraz będących przedmiotem bieżącego zapotrzebowania w gospodarce jak.:

- surowców energetycznych – złoża gazu i ropy naftowej,
- złóż wód mineralnych leczniczych (również wód termalnych i borowin leczniczych) stanowiących podstawę dla rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego, turystyki i rekreacji,
- złóż surowców skalnych i kruszyw naturalnych w związku z perspektywą rozwoju budowy dróg.

Poszukiwanie obszarów perspektywicznych wód leczniczych, w tym wód termalnych pozwoli na ocenę perspektyw rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego, turystyki i rekreacji.

Polityka koncesyjna.

Polityka koncesyjna mająca na celu maksymalną ochronę zasobów złóż przed ich rozdrobnieniem powinna polegać na wypracowaniu współdziałania organów administracji geologicznej odnośnie preferowania przedsiębiorców gwarantujących pełne wykorzystanie zasobów złoża.

Należy zaktywizować przedsiębiorstwa w zakresie poszukiwania i eksploatacji złóż, informować o obszarach perspektywicznych kopalin, zwłaszcza tych, na które występuje bieżące zapotrzebowanie.

Organem koncesyjnym na występujące na obszarze powiatu złoża surowców są:

- znaczeniu regionalnym, organem koncesyjnym jest Wojewoda i Minister Środowiska (surowce podstawowe: gaz i ropa naftowa, surowce skalne na dużych złożach),
- znaczeniu lokalnym, (surowce pospolite na mniejszych złożach gdzie obszar zamierzonej działalności nie przekroczy pow. 2 ha, wydobyte kopaliny w roku kalendarzowym nie przekroczy 20 000 m³ i działalność będzie prowadzona bez użycia materiałów wybuchowych) - organem koncesyjnym jest starosta.

3.5. Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów – cel długookresowy nr 12.

Realizacja tego celu polega przede wszystkim na kompleksowej ochronie ekosystemów leśnych, poprawie stanu zdrowotnego, doskonaleniu zasad i mechanizmów użytkowania obszarów leśnych, przygotowaniu podstaw do regulacji lesistości, wzbogacaniu zasobów leśnych i ochronie przed pożarami. Efektem realizacji celu długookresowego będzie:

- 1) zachowanie korzystnego wpływu lasów na równowagę przyrodniczą, zachowanie różnorodności biologicznej, krajobrazu i warunki życia ludności ,
- 2) osiągnięcie przestrzennie optymalnej struktury lasów w krajobrazie,
- 3) regenerację zdewastowanych i zaniedbanych drzewostanów w lasach prywatnych.

Ze względu na specyfikę ochrony ekosystemów leśnych, dla utrzymania i poprawy stanu lasów działania (przedsięwzięcia), z reguły pozainwestycyjne, należy prowadzić w sposób ciągły, ponieważ nie można ich zamknąć w określonym przedziale czasu. Z tego względu nie wyznaczono celów. Działania prowadzone będą zgodnie z kompetencjami określonymi przez ustawy szczególne.

4. EDUKACJA EKOLOGICZNA – cel długookresowy nr 13.

4.1. Propagowanie idei ochrony środowiska w społeczeństwie. Informacje ogólne.

Wykreowanie społeczeństwa o wysokim poziomie zachowań, świadomego wzajemnych powiązań pomiędzy zagadnieniami gospodarczymi, ekonomicznymi, społecznymi i politycznymi.

Program edukacji ekologicznej proponowany dla Przemyśla jest zgodny z założeniami Programu Ochrony Środowiska dla woj. Podkarpackiego.

Podstawowym i głównym celem edukacji ekologicznej w zakresie działań w obszarze miasta, jest podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa Przemyśla. Efekt tych działań winien przejawiać się w postaci pozytywnych zachowań proekologicznych we wszystkich dyscyplinach życia i a także w poczuciu współodpowiedzialności mieszkańców miasta za stan środowiska.

Edukacja ekologiczna czyli podnoszenie świadomości ekologicznej całego społeczeństwa jest podstawowym warunkiem spełnienia założeń realizacji zrównoważonego rozwoju. Dotyczy zarówno młodego pokolenia, jak i ludzi dorosłych na wszystkich płaszczyznach życia.

Niezwykle ważnym elementem jest humanizacja życia, kształtowanie postaw proekologicznych obywateli oraz kultywowanie tradycji narodowych.

Działania organów samorządowych, jakie będą podejmowane w ramach realizacji tego celu powinny przyczynić się do wykreowania społeczeństwa o wysokim poziomie zachowań, świadomego wzajemnych powiązań pomiędzy zagadnieniami gospodarczymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi.

W ramach programu jednym z głównych założeń jest wprowadzenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej.

4.2. Realizacja programu edukacji ekologicznej w ramach szkolnictwa. Edukacja dzieci i młodzieży.

a. Szkolnictwo przedszkolne.

Działania w zakresie realizacji celów :

- kształtowanie nawyków i zachowań proekologicznych rodziców i dzieci,
- uwrażliwianie na piękno a także na szkody zadawane przyrodzie.

b. Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe.

Działania w zakresie realizacji celów:

- kształtowanie człowieka świadomego swego współistnienia w zgodzie ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno – kulturowym, zdolnego do samodzielnego działania w zakresie rozwiązywania problemów zachodzących pomiędzy człowiekiem a przyrodą.
- realizacja ścieżek edukacyjnych w ramach bloków przedmiotowych,
- prowadzenie aktywnych form edukacji np. Zielone szkoły,
- organizowanie kontaktów z władzami samorządowymi, reprezentantami społeczności lokalnej, szkołami wyższymi, terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej,
- uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej.

c. Szkolnictwo wyższe.

- włączenie szkół wyższych działających na terenie miasta do realizacji różnych aspektów polityki ekologicznej, polegające na wprowadzeniu w problematykę ekologiczną wszystkich studentów uczelni wyższych.

4.3. Edukacja dorosłych . Informacja i komunikacja ze społeczeństwem.

Działania w zakresie realizacji celów :

- zorganizowanie systemu form edukacji ekologicznej dostępnej dla każdego mieszkańca Przemyśla, działającego w ramach systemu informacyjnego woj. Podkarpackiego,
- wprowadzenie mieszkańców w procesy decyzyjne w tym zakresie,
- informacyjna działalność mediów, prasy i wydawnictw lokalnych (wskazywanie przykładów pozytywnych, uwrażliwianie na negatywne skutki działalności człowieka, informowanie o możliwych formach działania w tym zakresie i przepisach prawnych),
- reklama o treści promującej proekologiczny styl życia,
- kampanie , pikniki , konkursy o charakterze ekologicznym.

4.4. Edukacja ekologiczna w zakresie komunikacji transportu:

Działania w zakresie realizacji celów :

- tworzenie sieci ścieżek rowerowych w miejscach atrakcyjnych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym.
- zmniejszenie natężenia zanieczyszczeń komunikacyjnych, w celu zachowania w lepszej kondycji zasobów dziedzictwa kultury oraz poprawy zdrowia mieszkańców i wzrostu bezpieczeństwa poruszania się na drogach.
- propagowanie zdrowego modelu życia.

4.5. Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarki odpadami , wykorzystania energii i wody:

Działania w zakresie realizacji celów:

- segregacja i składowanie śmieci,
- humanizacja życia i zmiana konsumpcyjnych przyzwyczajęń jako działania prewencyjne

- mające na celu zahamowanie produkcji odpadów w gospodarstwach domowych,
- wprowadzanie nowych technologii wykorzystania wtórnego,
- racjonalne wykorzystanie opakowań.(np. wielorazowego użytku),
- racjonalizacja zużycia wody,
- egzekwowanie przepisów dotyczących porządku, odpadów, gospodarki wodno- ściekowej,
- ochrona przed hałasem,
- wdrażanie i sankcjonowanie europejskich standardów w dziedzinie ładu przestrzennego,
- oszczędności energii itp.,
- promowanie niekonwencjonalnych źródeł energii np. biopaliw, racjonalne korzystanie z energii ciepłej i energii słonecznej.

Wiodącą rolę w zakresie promowania niekonwencjonalnych źródeł energii odegra powołanie jednostek edukacyjnych w ramach działalności Parku Miejskiego w Przemyślu:

- Centrum Informacji o Energii Słonecznej,
- Centrum Edukacji Ekologicznej.

4.6. Edukacja ekologiczna w zakresie ochrony i wykorzystania krajobrazu i bioróżnorodności:

Wiodąca rola w tym zakresie przypada na działalność Zarządu Parków Krajobrazowych w Przemyślu.

Działania w zakresie realizacji celów :

- promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody,
- programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży szkolnej,
- zajęcia terenowe : ścieżki dydaktyczno – przyrodnicze ,rajdy piesze i rowerowe,
- organizacja wykładów i prelekcji. (współpraca z placówkami oświatowymi),
- wystawy o charakterze edukacyjnym,
- wydawnictwa i biuletyny: przewodniki po ścieżkach przyrodniczo –dydaktycznych i przyrodniczo- kulturowych, przewodniki po parkach krajobrazowych, informatory, foldery, składanki,
- organizacja konkursów o tematyce ekologicznej,

- współpraca ze szkołami w zakresie edukacji uczniów i nauczycieli,
- plenery malarskie i fotograficzne,
- popularyzacja treści ekologicznych w środkach masowego przekazu,
- współpraca z innymi placówkami naukowo dydaktycznymi na terenie kraju i zagranicą.

4.7. Edukacja ekologiczna w zakresie przemysłu.

Działania w zakresie realizacji celów:

- wskazanie możliwości restrukturyzacji przemysłu,
- szkolenia dla zarządów i uświadamianie o nowych możliwościach technologicznych, oraz możliwościach korzystnego finansowania lub dofinansowania przez fundacje, leasingowania urządzeń i linii produkcyjnych lub kredytowania przez wskazane banki, przedsięwzięć i technologii o charakterze proekologicznym.

4.8. Instytucje i organizacje realizujące i koordynujące wdrażanie edukacji ekologicznej na terenie miasta Przemyśla.

- Urząd Miejski w Przemyślu,
- Zarządu Parków Krajobrazowych,
- Park Miejski w Przemyślu:
 - Centrum Informacji o Energii Słonecznej (w trakcie realizacji),
 - Centrum Edukacji Ekologicznej (w trakcie realizacji),
- proekologiczne organizacje pozarządowe,

5. WSPÓLPRACA TRANSGRANICZNA – cel długookresowy nr 14.

Współpraca transgraniczna ukierunkowana jest w zakresie ograniczania zanieczyszczeń transgranicznych przeciwdziałania poważnym awariom, ochrony i racjonalnego wykorzystania przyrodniczych zasobów środowiska.

Działania w zakresie współpracy transgranicznej prowadzone są głównie na szczeblu krajowym i wojewódzkim, inwestycje realizowane są przez miasta i gminy.

Miasto Przemysł z powodu swego transgranicznego położenia prowadzi współpracę Ukrainą. Polska uczestniczy w realizacji wielu Umów/ Porozumień, które zostały zawarte prawie ze wszystkimi krajami europejskimi, a przede wszystkim z krajami sąsiadującymi. Mają one na celu ułatwienie kontaktów między państwami, prowadzenie wspólnych prac, badań naukowych, szkoleń, wymianę informacji, realizację wspólnych projektów. Ponadto umowa ma za zadanie ułatwić kontakty między jednostkami administracji rządowej, instytutami naukowymi, władzami szczebla lokalnego oraz organizacjami pozarządowymi.

Współpraca międzynarodowa w dziedzinie ochrony środowiska ukierunkowana jest na rozwiązywanie trudnych problemów ekologicznych, wsparcie realizacji polskiej polityki ekologicznej, zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju, transfer nowoczesnych, przyjaznych środowisku technologii i technik ochrony środowiska oraz promocji polskiego przemysłu w dziedzinie ochrony środowiska na rynki „trzecie”. Jednym z priorytetów polityki zagranicznej w dziedzinie współpracy z państwami sąsiedzkimi są negocjacje i doprowadzenie do podpisania umów międzyrządowych w dziedzinie ocen oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym. Bardzo ważna jest współpraca międzynarodowa na wodach granicznych.

5.1 Podstawy formalno-prawne współpracy z Ukrainą.

W kontaktach z Ukrainą obowiązują:

- 1) Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska – sporządzona w Warszawie w dniu 24.01.1994 r. (realizowana w małym stopniu ze względu na kłopoty finansowe strony ukraińskiej),
- 2) Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych – podpisana w Kijowie w dniu 10 października 1996r.,
- 3) Nawiązanie współpracy z Ministerstwem Gospodarki Leśnej Ukrainy, czego wyrazem było podpisanie Polsko – Ukraińskiej Deklaracji o Współpracy w dziedzinie Leśnictwa i uzgodnienie programu współpracy na kolejne lata oraz projekt porozumienia o współpracy w dziedzinie leśnictwa,

- 4) Porozumienie z dnia 3 stycznia 2000r. między Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej Polski a Państwowym Komitetem Ukrainy ds. Hydrometeorologii,
- 5) Porozumienie z dnia 24 stycznia 1994 r. między Ministerstwem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Ochrony Środowiska Naturalnego Ukrainy w sprawie obrotu odpadami niebezpiecznymi (zakaz przemieszczania odpadów),
- 6) Porozumienie między Wojewodą Podkarpackim a Lwowską Obwodową Administracją Państwową o współpracy międzyregionalnej zawarte 26 maja 2000r w Rzeszowie, na mocy tego porozumienia w ramach współpracy przygranicznej powołany został zespół roboczy do spraw przygotowania programu likwidacji zagrożeń ekologicznych (program kompleksowych działań w procesie likwidacji kopalni siarki „Basznia” i eliminacji zagrożeń jakości wód jakie mogą powstać na obszarach zdegradowanych i w wyniku działalności kopalni siarki w Jaworowie – po stronie Ukraińskiej),
- 7) Porozumienie pomiędzy Województwem Podkarpackim a Obwodem Lwowskim o współpracy gospodarczej, kulturalnej,
- 8) Porozumienie pomiędzy Województwem Podkarpackim a Obwodem Wołyńskim o współpracy gospodarczej,
- 9) Powołanie Polsko – Ukraińskiej Komisji Gospodarki Przestrzennej, której efektem współpracy jest opracowanie „Studium Kierunkowe Zagospodarowania Przestrzennego Regionu Transgranicznego Polska – Ukraina” (główne cele zagospodarowania przestrzennego polsko-ukraińskiej strefy granicznej to: ochrona środowiska, w tym funkcjonowanie przestrzeni przyrodniczej, usprawnienie systemu transportowego i kształtowanie kompleksów gospodarki turystycznej).

Nadrzędną zasadą współpracy transgranicznej powinno być uzgadnianie ze stroną sąsiednią strategii, programów, studiów i planów przestrzennego zagospodarowania sporządzanych na różnych szczeblach od kraju do gminy dotyczących uwarunkowań wynikających z ochrony przyrody, środowiska, gospodarki wodnej na przygranicznych obszarach źródłiskowych oraz transportu materiałów niebezpiecznych i wprowadzania infrastruktury o znaczeniu transgranicznym.

Współpraca transgraniczna powinna być prowadzona przy uwzględnieniu warunków zewnętrznych i istniejących zasobów środowiska przyrodniczego. Powinna zapewnić prawidłowe

funkcjonowanie transgranicznych systemów przyrodniczych oraz realizację wspólnych przedsięwzięć ekologicznych, kulturalno-turystycznych i innych, w zakresie współpracy obszarów po obu stronach granicy należących do regionów tranzgranicznych.

Działania w zakresie współpracy transgranicznej mają charakter głównie pozainwestycyjny i ściśle wiążą się z działaniami określonymi dla poszczególnych dziedzin środowiska.

5.2. Kierunki działań przyjęte dla współpracy transgranicznej.

5.2.1. Zapewnienie prawidłowego funkcjonowania transgranicznych systemów przyrodniczych.

Działania jakie należy podjąć w celu prawidłowego funkcjonowania transgranicznych systemów przyrodniczych to przede wszystkim:

- 1) prowadzenie wymiany informacji z zakresu ochrony różnorodności biologicznej oraz międzynarodowej współpracy naukowej w tej dziedzinie,
- 2) doskonalenie funkcjonowania istniejącego systemu obszarów prawnie chronionych,
- 3) obejmowanie formami ochrony przyrody najcenniejszych obszarów przyrodniczych wymagających ochrony w świetle wymogów prawa międzynarodowego (praca ciągła),
- 4) sporządzanie opracowań studialnych w zakresie ochrony walorów przyrodniczo – krajobrazowych dla obszarów transgranicznych,
- 5) rozwinięcie międzynarodowej koncepcji planistycznej służącej ochronie wartości przyrodniczych i krajobrazowych, a w szczególności różnorodności biologicznej,
- 6) realizacja międzynarodowego systemu ekologicznego „Natura 2000” (obszar Roztocze Południowe - o powierzchni 16139,48 ha),
- 7) właściwe ujmowanie przyrodniczych obszarów chronionych w planowaniu przestrzennym,
- 8) prowadzenie monitoringu i wymiany informacji w zakresie zmian przyrodniczych i krajobrazowych.

5.2.2. Ochrona i racjonalne wykorzystywanie wód granicznych.

Działania mające na celu ochronę i racjonalne wykorzystanie wód granicznych to:

- 1) współpraca w zakresie ochrony wód granicznych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i umowami międzynarodowymi,
- 2) prowadzenie monitoringu i kontroli czystości wód granicznych i jego koordynacja,

- 3) opracowywanie wspólnych programów i planów gospodarowania zasobami wodnymi i ochrony zlewni transgranicznych w tym zasobów wód mineralnych,
- 4) ustalenie wspólnych ograniczeń i rygorów w zakresie użytkowania i zagospodarowywania terenów wymagających szczególnej ochrony wód, obszarów źródłkowych,
- 5) przeciwdziałanie deficytom wody,
- 6) poprawa skuteczności działania istniejących systemów oczyszczania,
- 7) rozbudowa i budowa systemów kanalizacji i oczyszczalnia ścieków,
- 8) tworzenie systemów fitomelioracyjnych, wodochronnych i przeciwerozyjnych,

5.2.3. Racjonalne wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju funkcji turystyczno – wypoczynkowych.

Działania mające na celu racjonalne wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju funkcji turystyczno – wypoczynkowych i uzdrowiskowych to przede wszystkim:

- 1) podejmowanie wspólnych działań w celu wymiany turystycznej,
- 2) tworzenie związków międzygminnych po obu stronach granic w celu kompleksowego zagospodarowania turystycznego uwzględniającego wymogi ochrony przyrody,
- 3) tworzenie odpowiednich przepisów prawnych i organizacyjnych ułatwiających rozwijanie współpracy,
- 4) sporządzanie opracowań w zakresie turystycznego promowania obszarów transgranicznych, w tym obszarów chronionych z określeniem zasad ich udostępniania dla celów turystycznych,
- 5) prowadzenie skutecznej promocji i marketingu turystycznego regionów transgranicznych,
- 6) prowadzenie monitoringu ruchu turystycznego,
- 7) podnoszenie standardów obiektów i świadczonych usług oraz niedopuszczanie do przeinwestowania rejonów turystycznych w celu ochrony wysokich walorów turystyczno – wypoczynkowych,
- 8) rozwój systemu połączeń komunikacyjnych (samochodowych, rowerowych - ścieżki rowerowe, pieszych, konnych) łączących Polskę i Ukrainę, budowa i uruchamianie nowych przejść granicznych.

5.2.4. Eliminowanie lub minimalizowanie zagrożeń walorów i zasobów środowiska naturalnego.

Działania eliminujące i minimalizujące zagrożenia:

- 1) systematyczna i obustronna informacja w zakresie danych meteorologicznych, hydrologicznych oraz skażeń środowiska,
- 2) ustanowienie i przestrzeganie procedur ostrzegania i alarmowania w zakresie nadzwyczajnych zagrożeń i klęsk żywiołowych,
- 3) opracowanie zasad bezpośredniej współpracy zespołów ratowniczych i ich upowszechnianie,
- 4) ograniczanie transportu materiałów niebezpiecznych przez obszar miasta,
- 5) zwiększenie nakładów finansowych na: ograniczanie emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego o charakterze transgranicznym, ochronę zasobów wodnych oraz uporządkowanie gospodarki odpadami.
- 6) wyznaczanie obszarów zagrożenia powodziowego w zlewniach transgranicznych,
- 7) zmożenie badań nad przemieszczaniem i depozycją zanieczyszczeń powietrza i wód,
- 8) sporządzenie opracowań z zakresu transgranicznych zagrożeń ekologicznych,
- 9) prowadzenie ustawowego obowiązku uzgadniania ze stroną sąsiednią strategii, programów, studiów i planów przestrzennego zagospodarowania sporządzanych na różnych szczeblach od kraju do gminy dotyczących uwarunkowań wynikających z ochrony środowiska, gospodarki wodnej na przygranicznych obszarach źródłiskowych oraz transportu materiałów niebezpiecznych i wprowadzania infrastruktury o znaczeniu transgranicznym.

6. Lista zadań priorytetowych, harmonogram, nakłady i źródła finansowania programu.

Program ochrony środowiska miasta Przemysła realizowany będzie poprzez systematyczne działania na rzecz ochrony wód, powietrza, powierzchni ziemi i przyrody ukierunkowane na zahamowanie niekorzystnych oddziaływań, emisji zanieczyszczeń do środowiska i postępującej degradacji.

Zakłada zmniejszenie, eliminację lub przeciwdziałanie zagrożeniom środowiskowym szczególnie związanym z narażeniem zdrowia i życia mieszkańców oraz wpływającym na stan najcenniejszych walorów przyrodniczych powiatu.

Lista zadań priorytetowych została opracowana na podstawie:

- 1) Dokumentów rządowych: Polityki Ekologicznej Państwa, Programu Wykonawczego do Polityki Ekologicznej Państwa, Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej, Strategii Ekologicznej Integracji z Unią, Strategii Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 roku, Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004-2006, Strategią Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006, Polityki transportowej państwa na lata 2001 – 2015, Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, Polityki Leśnej Państwa, Strategii rozwoju energetyki odnawialnej, Spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, Program restrukturyzacji górnictwa i przetwórstwa siarki w Polsce”, Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej – projekt,
- 2) Zobowiązań międzynarodowych Polski – spełnianie wymagań konwencji, umów, postanowień i porozumień międzynarodowych, nałożonych w ustawach i rozporządzeniach wykonawczych,
- 3) „Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego” – zgodność z priorytetami, celami i kierunkami w nim określonymi,
- 4) „Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2000 – 2006” i Strategii Rozwoju Powiatu miasta Przemyśla”, oraz innych dokumentów strategicznych i sektorowych opracowywanych w województwie podkarpackim,
- 5) Listy przedsięwzięć priorytetowych Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

Przy wyborze zadań priorytetowych brano również pod uwagę:

- 1) Kierunki działań prowadzone przez szereg instytucji: Wojewodę Podkarpackiego, Zarząd Województwa Podkarpackiego, Prezydenta Miasta Przemyśla, Urząd Miejski w Przemyślu, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich, Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w Warszawie Oddział Sanocki Górnictwa Nafty i Gazu, Wojewódzka Komenda Straży Pożarnej, Zarząd Zespołu Parków Krajobrazowych w Przemyślu, Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Krośnie,

- 2) Przedsięwzięcia inwestycyjne zgłoszone do Banku Projektów Województwa oraz przedsięwzięcia realizowane i planowane do realizacji przez starostwo powiatowe i Prezydenta miasta (zgodnie z ankietyzacją prowadzoną dla potrzeb Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego).

Lista zadań priorytetowych w postaci tabeli nr1/II została przedstawiona według dziedzin ochrony środowiska, w takim stopniu szczegółowości jaki jest dostępny na terenie miasta. Lista zawiera zadania własne miasta i zadania koordynowane.

Formułując listę zadań wzięto pod uwagę takie czynniki jak:

- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia,
- spodziewany efekt ekologiczny,
- możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- obecne zaawansowanie inwestycji.

Zadania objęte harmonogramem zostały uznane za priorytetowe – najważniejsze, ich zrealizowanie przyczyni się do znacznej poprawy stanu środowiska miasta Przemyśla.

Harmonogram działań wyznaczony został w celu zachowania określonej kolejności i terminów realizacji planowanych przedsięwzięć. Pozwala on przewidywać potrzebne środki finansowe na kolejne lata i wyznaczać cele na dalszy okres. Szczegółowe daty realizacji i zakończenia przedsięwzięć są trudne do określenia z uwagi na trudności finansowe i częsty brak zapewniania wszystkich środków na realizację przedsięwzięcia.

Z obliczeń przedstawionych przez Urząd Miejski w Przemyślu, przyjęto harmonogram działań przedstawiony w Tabeli Nr 1/II.

Tabela Nr. 1/ II Harmonogram, nakłady i źródła finansowania programu.

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki i podmioty realizujące	Termin realizacji (w latach)	Przewidywane koszty realizacji (w tys. zł)	Źródła finansowania
Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych			163 848,00		
1.	Opracowanie miejskiego programu oczyszczania ścieków komunalnych	Prezydent Miasta	2 010	Brak danych	Środki własne, środki budżetowe, inne
2.	Wdrożenie dyrektywy IPPC zintegrowane zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczeń	Prezydent Miasta	2010	Brak danych	Środki własne, środki budżetowe, inne
3.	Projekt środowiskowy zabezpieczenia przeciwpowodziowego ZUW oraz rozbudowa i renowacja systemu kanalizacji dla miasta Przemysła	Urząd Miejski, PWiK, RZGW	2008	42 252,00	Budżet gminy, Budżet PWiK, Fundusze strukturalne
4.	Modernizacja Zakładu Uzdatniania Wody	PWiK w Przemysłu Urząd Miejski	2004	270,00	Budżet gminy
5.	II etap budowy oczyszczalni ścieków w Przemysłu	PWiK w Przemysłu Urząd Miejski	2006	87 691,00	Budżet Gminy, środki unijne – ISPA, FOŚiGW
6.	Kanalizacja sanitarna dzielnicy Zielonka	Urząd Miejski	2009	2 650,00	Budżet gminy, PFOŚ
7.	Sieć wodociągowa na osiedlu Zielonka	Urząd Miejski	2006	540,00	Budżet gminy
8.	Kanalizacja sanitarna wraz z przepompownią w dzielnicy Pikulice	Urząd Miejski	2010	7 500,00	Budżet gminy, GFOŚ
9.	Sieć wodociągowa na osiedlu Wysokie Góry – Tatarskie	Urząd Miejski	2004	100,00	Budżet gminy
10.	Sieć kanalizacyjna na osiedlu Wysokie Góry – Tatarskie	Urząd Miejski	2006	300,00	Budżet gminy
11.	Sieć wodociągowa realizowana w ramach Lokalnych Inicjatyw Inwestycyjnych	Urząd Miejski	2004	100,00	Budżet gminy
12.	Sieć kanalizacyjna realizowana w ramach Lokalnych Inicjatyw Inwestycyjnych	Urząd Miejski	2004	100,00	Budżet gminy
13.	Obiekty gospodarki osadem na ZUW	Urząd miejski PWiK	2007	2 230,00	Budżet gminy, PWiK
14.	Kanalizacja sanitarna za Wiarem	Urząd miejski PWiK	2010	5 540,00	Budżet gminy, PWiK
15.	Sieć kanalizacyjna na osiedlu Budy Wielkie	Urząd Miejski	2010	1 500,00	Budżet gminy
16.	Sieć wodociągowa na osiedlu Chrobrego	Urząd Miejski	2009	850,00	Budżet gminy
17.	Zbiorniki wodociągowe wody czystej 4 x 500	Urząd Miejski, PWiK	2011	12 000,00	Budżet gminy, PWiK
18.	Sieć wodociągowa dzielnicy Lipowica	Urząd Miejski	2007	225,00	Budżet gminy

Program Ochrony Środowiska dla miasta Przemysła

Gospodarka odpadami – sumaryczne koszty wdrażania Planu Gospodarki Odpadami dla miasta Przemysła – 24 384 tys zł					
Gospodarka odpadami w mieście (wg PGO dla miasta Przemysła)	Urząd Miejski	2004 – 2007	8 507,50	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW	
		2008 – 2011	9 049,50		
		2012 – 2015	6 627,00		
Ochrona przed hałasem				215 000,00	
Budowa drogi obwodowej miasta Przemysła w ciągu drogi krajowej nr 77	Urząd Miejski	2015	215 000,00	Budżet gminy Środki unijne	
Ochrona przed polami elektromagnetycznymi					
Przeciwdziałanie poważnym awariom i zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego 10,00					
Zespół Reagowania kryzysowego	Urząd Miejski	2004	10,00	Budżet gminy	
Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu				6 570,00	
Opracowanie Naprawczego Programu Ochrony Powietrza dla strefy miasto Przemysł	Prezydent Miasta	2006	Brak danych	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW	
Modernizacja Ciepłowni Zasanie	Urząd Miejski MPEC	2006	2 600,00	Budżet gminy, MPEC	
Modernizacja budynku oraz kotłowni ZS Mechanicznych i Drzewnych	Urząd Miejski	2008	1 120,00	Budżet gminy, WFOŚ, GFOŚ	
Uciepłownienie rejonu Starego Miasta	Urząd Miejski MPEC	2007	2 700,00	Budżet gminy, MPEC	
Modernizacja kotłowni przy SP nr 15	Urząd Miejski	2004	150,00	Budżet gminy, GFOŚ	
Ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej				2 102,00	
Rewitalizacja Parku Miejskiego	Przemyskie Ponadregionalne Centrum kultury	2006	1 002,00	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW, inne	
Rewaloryzacja Kopca Tatarskiego i forteczna trasa turystyczna	Urząd Miejski	2007	1 100,0	Budżet gminy, Fundusze strukturalne	
Opracowanie programu ochrony planistycznej istniejącej miejskiej zieleni naturalnej i paranaturalnej	Urząd Miejski	2010	Brak danych	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW, inne	
Ochrona przed nieprawidłowym zainwestowaniem obszaru (otuliny) wokół istniejących rezerwatów przyrody - program i plan miejscowy	Urząd Miejski	2010	Brak danych	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW, inne	
Konserwacja starych drzew będących pomnikami przyrody	Urząd Miejski	Praca ciągła	Brak danych	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW, inne	

Program Ochrony Środowiska dla miasta Przemyśla

	Opracowanie programu ochrony wewnętrznego pierścienia Twierdzy Przemyśl	Urząd Miejski	2 010	Brak danych	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW, inne
Zmniejszenie materiałochłonności, wodochłonności energochłonności i odpadowości gospodarki					
Wykorzystywanie energii odnawialnej					
	Zaprojektowanie, montaż i uruchomienie fotoogniw na obiektach Zgromadzenia Salezjańskiego w Przemyślu	Salezjanie	2006 –2010	Brak danych	20% środki własne 30 % WiNFOŚ 50 % środki unijne
Ochrona gleb i rekultywacja terenów zdegradowanych					
Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin					
Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie lasu					
Edukacja ekologiczna				130,00	
	Powołanie i wyposażenie Centrum Edukacji Ekologicznej w Parku Miejskim	Przemyskie Ponadregionalne Centrum Kultury	2006	30,00	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW
	Powołanie i wyposażenie Centrum Informacji o Energii Słonecznej w Parku Miejskim	Przemyskie Ponadregionalne Centrum Kultury	2006	100,00	Środki własne, środki unijne, FOŚiGW
Współpraca transgraniczna					
Przewidywane koszty realizacji programu łącznie				412 044,00	

6.1. Nakłady na realizację Programu.

Szacunkowe koszty realizacji programu opracowano w oparciu o analizę:

- 1) nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną wg danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Rzeszowie z 2001r.,
- 2) nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną wg danych Urzędu miasta Przemyśla
- 3) inwestycji zgłoszonych do Banku Projektów Województwa Podkarpackiego (inf. Departamentu Rozwoju Podkarpackiego Urzędu Marszałkowskiego),
- 4) inwestycji realizowanych w ramach Kontraktu Wojewódzkiego w latach 2002 – 2003,
- 5) informacji o wykorzystaniu i realizacji środków pomocowych w województwie podkarpackim (inf. Departamentu Rozwoju Podkarpackiego Urzędu Marszałkowskiego),
- 6) przedsięwzięć finansowanych przez WFOŚ i GW w Rzeszowie,
- 7) przedsięwzięć zgłoszonych przez miasto w ramach ankietyzacji.

Łączny szacunkowy koszt wdrażania i realizacji „Programu ochrony środowiska dla Miasta Przemyśla” według zaplanowanego przez Urząd Miasta w Przemyślu Planu dochodu i wydatków wynosi 412044,00 tys. zł.

Największe nakłady planowane są na gospodarkę wodno-ściekową i gospodarkę odpadami, łącznie 45,7 % całości nakładów na pozostałe dziedziny 44,3%.

Ze względu na przystąpienie do realizacji zadań nałożonych przez ustawy na instytucje odpowiedzialne za ochronę środowiska, szacunkowe koszty mogą w najbliższym czasie zostać zweryfikowane.

Zestawienie kosztów rzeczowych oraz harmonogram ich wdrażania i realizacji przedstawiono w Tabeli Nr 1/II.

Biorąc pod uwagę ograniczone możliwości finansowania harmonogram działań zawiera zadania możliwe do realizacji, bez angażowania dużych środków, oraz takie które zostaną zrealizowane jeśli uzyskają dodatkowe możliwości finansowania.

6.2. Źródła finansowania Programu

Jednym z ważniejszych aspektów ochrony środowiska w mieście jest pozyskiwanie i dysponowanie środkami finansowymi przeznaczonymi na ten cel.

Zadania określone w przepisach prawnych, wynikające z faktu przystąpienia do Unii Europejskiej oraz bieżące zadania ochrony środowiska wymagać będą znacznych nakładów finansowych.

Realizacja Programu finansowana będzie ze środków:

1) **publicznych**, w tym:

- a) krajowych, pochodzących z: budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego (w tym budżetu miasta), pozabudżetowych instytucji publicznych,
- b) zagranicznych, pochodzących, między innymi, środków unii europejskiej (m.in. funduszu spójności, funduszy strukturalnych), fundacji itp.;

2) **niepublicznych**, pochodzących z dochodów przedsiębiorstw i inwestorów, banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych itp w ramach, których najczęstszymi formami finansowania będą:

- a) zobowiązania finansowe (np. kredyty, pożyczki, obligacje, leasing),
- b) udziały kapitałowe (akcje i udziały w spółkach),
- c) fundusze własne inwestorów,
- d) dotacje (tzw. granty) i subwencje właściwe,
- e) zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje i programy pomocowe.

Podział tych środków na działania związane z ochroną środowiska odbywać się będzie zgodnie z:

- 1) Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego dla Funduszy Strukturalnych na lata 2004-2006";
- 2) innymi, branżowymi programami, opracowanymi na poziomie krajowym i wojewódzkim oraz regulaminami funduszy krajowych.

Ponadto na realizację zadań ochrony środowiska wykorzystywane będą środki finansowe uzyskane dotychczas w ramach programów PHARE, ISPA, oraz SAPARD (do czasu ich zakończenia).

Przestrzenny podział środków finansowych, szczególnie unijnych, zależeć będzie od ilości i jakości projektów przygotowanych i realizowanych zgodnie z wymogami Unii

Europejskiej (według, których część kosztów inwestycji pokryte musi być ze środków własnych) oraz wymaganiami określonymi w programach branżowych. Dla gminy dostępnymi sposobami finansowania inwestycji są:

- 1) środki własne,
- 2) kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- 3) kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin,
- 4) dotacje państwowe z funduszy krajowych i zagranicznych,
- 5) emisja obligacji.

Do realizacji Programu ważna jest znajomość zasad finansowania przedsięwzięć o charakterze ekologicznym i możliwości pozyskiwania dodatkowych pieniędzy (oprócz funduszy własnych) z instytucji jakie funkcjonują na polskim rynku oraz zasad jakimi się kierują przy dofinansowywaniu inwestycji.

Krajowe źródła finansowania Programu.

Obecnie podstawowym krajowym źródłem finansowania inwestycji ochrony środowiska są fundusze ekologiczne funkcjonujące obecnie na następujących poziomach administracji:

- na poziomie krajowym - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- na poziomie regionalnym - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie (WFOŚiGW w Rzeszowie),
- na poziomie lokalnym bez osobowości prawnej powiatowe (PFOŚiGW) i gminne (GFOŚiGW) fundusze ochrony środowiska.

Zasady funkcjonowania funduszy określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U Nr 62, poz.627 z późn. zm.) i wydane na jej podstawie rozporządzenia. Fundusze te gromadzą wpływy z opłat uiszczanych przez podmioty za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych nakładanych za przekroczenie lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska. Zebrane środki Fundusze przeznaczają na dofinansowanie, głównie w formie dotacji i preferencyjnych pożyczek, proekologicznych przedsięwzięć podejmowanych głównie przez samorządy lokalne, ale również przez podmioty gospodarcze. Są to obecnie najbardziej rozpowszechnione zobowiązania

finansowe. Środki Funduszy przeznacza się na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju.

Istotną rolę w finansowaniu ochrony środowiska pełnią banki komercyjne (z Bankiem Ochrony Środowiska, Bankiem Gospodarki Komunalnej, Bankiem Rozwoju Eksportu S.A, Polskim Bankiem Rozwoju S.A. na czele, udzielające kredytów preferencyjnych).

Wartą zainteresowania formą wspomagania inwestycji proekologicznych jest leasing. Polega on na oddaniu na określony czas przedmiotu w posiadanie użytkownikowi, który za opłatą korzysta z niego, z możliwością docelowego nabycia praw własności. Leasing stał się jedną z najszybciej rozwijających się form finansowania inwestycji w Polsce. Wkracza on coraz bardziej w sferę finansowania inwestycji proekologicznych.

Inwestorzy w zakresie ochrony środowiska mogą liczyć na to, że system finansowania przedsięwzięć proekologicznych w Polsce będzie rozwijał się nadal, oferując coraz szersze formy finansowania i coraz większe środki przeznaczone na wsparcie działań służących ochronie środowiska w Polsce.

Wykorzystanie funduszy strukturalnych wymaga stworzenia beneficjentom refundacyjnych funduszy strukturalnych UE - możliwości zaciągnięcia tanich, krótkoterminowych kredytów operacyjnych (kredytów pomostowych) na wykonywanie określonych etapów ekologicznych inwestycji, których koszty będą refundowane bądź w odpowiednio ustalonych etapach, bądź po całkowitym zakończeniu inwestycji. Przyjmuje się, że część stopy procentowej od kredytów operacyjnych zaciąganych na wykonawstwo inwestycji ekologicznych, których koszty realizacji będą refundowane z funduszy strukturalnych UE - pokryją fundusze ekologiczne, jeśli nie będą tego w stanie uczynić beneficjenci funduszy pomocowych UE. Możliwości korzystania z tego systemu przez gminy ograniczane będą przez poziom ich obecnego zadłużenia.

Zasady wspierania rozwoju regionalnego poprzez udzielanie preferencyjnych kredytów na przygotowanie przez gminy oraz ich związki, projektów inwestycji (projektów) komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej, określa ustawa z dn. 12 grudnia 2003 r. o Funduszu Rozwoju Inwestycji Komunalnych (Dz.U. 2003 nr 223 poz. 2218).

Inną metodą realizacji zadań Gminy może być rozważenie Partnerstwa Prywato-Publicznego (PPP). Obecnie w krajach europejskich podejmuje się prace nad opracowaniem systemu regulacji w tym zakresie.

Zagraniczne źródła finansowania Programu.

Zadania ochrony środowiska na terenie miasta, określone w programie pochodzą z dotychczas uzyskanych środków z funduszy przedakcesyjnych Unii Europejskiej, mogą być pozyskiwane z Funduszu Spójności i funduszy strukturalnych. Ze środków Funduszu Spójności finansowane są duże (o minimalnej wartości 10 mln EUR) projekty infrastrukturalne w zakresie ochrony środowiska oraz transeuropejskich sieci transportowych.

W ramach funduszy strukturalnych Priorytety środowiskowe współfinansowane będą z **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego** będą realizowane w ramach dwóch programów operacyjnych, przygotowanych przez rząd Polski na podstawie Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006:

1. Sektorowego Programu Operacyjnego "Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw" ,
2. Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

7. Mierniki i mechanizmy realizacji Programu.

Program w założeniu ma kształtować całość polityki w zakresie ochrony środowiska na szczeblu miejskim. Ma być główną wykładnią dla kierunków działań, obieranych przez wszelkie

jednostki w zakresie szeroko pojmowanej ochrony środowiska. Realizacja Programu następować będzie poprzez:

- doprowadzenie do zbieżności zapisów Programu z treścią programów ochrony środowiska powiatu ziemskiego raz programów powiatów sąsiednich,
- koordynację działań organów i instytucji odpowiedzialnych za ochronę ochrony środowiska na terenie powiatu grodzkiego i ziemskiego ściśle pod kątem Programu,
- konsekwentną i skuteczną egzekucję przepisów prawa, szczególnie w zakresie objętym Programem,
- propagowanie wśród społeczności lokalnej wspólnych działań w interesie środowiska.

Możliwość skutecznego wykonywania ustaleń Programu wiązać się będzie ściśle z możliwościami finansowymi jednostek odpowiedzialnych za poszczególne zadania. Jednocześnie jednak Program jest elementem niezbędnym do pozyskania tych środków.

7.1. Instrumenty zarządzania Programem.

Przy realizacji Programu istotne będą instrumenty jakimi mogą się posługiwać jego realizatorzy.

Grupę instrumentów zarządzania Programem tworzą:

- 1) instrumenty prawno – administracyjne,
- 2) instrumenty rynkowe,
- 3) instrumenty finansowe,
- 4) instrumenty z zakresu organizacji, marketingu i zarządzania środowiskiem,
- 5) instrumenty informacyjno – edukacyjne.

Na szczeblu miejskim Program realizowany będzie głównie poprzez instrumenty prawno-administracyjne oraz informacyjno edukacyjne.

Prezydent jako organ ochrony środowiska na poziomie miasta posiada takie instrumenty prawne jak: decyzja, zezwolenie, uzgodnienie, koncesja, kontrola i monitoring, nadzór, publiczne rejestry (m. in. zadania w zakresie zalesień i nadzoru na lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, łowiectwa, ochrony powierzchni ziemi, ochrony przed hałasem, korzystania z zasobów wodnych, wytwarzania, odzysku, unieszkodliwiania i transportu odpadów

niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne, procesu inwestycyjnego, związane z przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko, dla których raport może być wymagany). Tworzy (w zależności od potrzeb) również programy m.in. programy ochrony przed hałasem, programy rekultywacji gleb na obszarach zdegradowanych.

7.2. Metody kontroli Programu.

Kontrola wdrażania przebiegu realizacji i oceny realizacji Programu w aspekcie realizacji założonych celów opierać się będzie o:

- 1) Monitoring środowiska - stanu i zmiany presji (przyczyny) na środowisko,
- 2) Monitoring wdrażania Programu, w tym monitoring aktywności instytucji odpowiedzialnych za realizację zadań w zakresie ochrony środowiska,
- 3) Monitoring skutków realizacji Programu, w tym monitoring świadomości społecznej.

Wskaźniki presji ukazują negatywne aspekty działalności człowieka, związane z elementami oddziałującymi na gospodarkę i społeczeństwo m.in. takimi jak: energetyka, transport przemysł, rolnictwo. W zakresie środowiskowym są to miary głównych zagrożeń i problemów taki jak emisje, degradacje, eksploatacja zasobów naturalnych etc.

Wskaźniki stanu mówią o stanie środowiska i zasobów naturalnych w poszczególnych komponentach: powietrza, wody, ziemi, etc. Oprócz syntetycznego przedstawienia ogólnego wskaźniki te prezentują tendencje rozwojowe stanu środowiska, gospodarki i społeczeństwa.

Wskaźniki reakcji (świadomości społecznej, aktywności) służą prezentacji sposobu, w jaki społeczeństwa i czynniki rządowe reagują na wszystkie zmiany i presje. Przedmiotem tych ocen są przede wszystkim podmioty ekonomiczne i środowiskowe, administracja, gospodarstwa domowe, firmy, podmioty międzynarodowe.

7.3. Monitoring środowiska.

Zgodnie z ustawą „Prawo ochrony środowiska” państwowy monitoring środowiska ma za zadanie wspomaganie działań na rzecz ochrony środowiska poprzez informowanie administracji rządowej i samorządowej oraz społeczeństwa o:

- dotrzymywaniu norm jakości środowiska oraz identyfikacji obszarów występowania przekroczeń,

- skuteczności realizowanych programów naprawczych,
- skuteczności realizowania polityk, programów i strategii ochrony środowiska na każdym szczeblu zarządzania,
- przyczynach zmian jakościowych zachodzących w środowisku,
- występujących trendach w jakości wszystkich komponentów środowiska,
- powiązaniach przyczynowo-skutkowych występujących pomiędzy emisją i imisją,
- stanie środowiska.

Państwowy monitoring środowiska obejmuje informacje w zakresie:

- jakości powietrza,
- jakości wód śródlądowych powierzchniowych i podziemnych,
- jakości gleb i ziemi,
- hałasu,
- promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych,
- stanu zasobów, w tym lasów,
- rodzajów i ilości substancji lub energii wprowadzanych do powietrza, wód, gleby i ziemi,
- wytwarzania i gospodarowania odpadami.

Podstawowym źródłem informacji o środowisku są pomiary dokonywane przez organy administracji, ustawowo zobowiązane do wykonywania badań monitoringowych oraz dane z działań inspekcyjno – kontrolnych.

7.4. Monitoring wdrażania i realizacji Programu.

Monitoring wdrażania programu polegał będzie na ocenie w zakresie:

- 1) określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- 2) ocenę realizacji programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska,
- 3) określenia stopnia rozbieżności (w %) pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- 4) analizy przyczyn tych rozbieżności .

Analiza przyczyn rozbieżności powinna obejmować ocenę w zakresie:

- możliwości finansowych realizacji działań i poszczególnych zadań,
- możliwości techniczne wykonania zadań (m.in. zasoby ludzkie, wyposażenie techniczne),
- stopienia zaangażowania instytucji odpowiedzialnych za realizację działań,
- reakcji społeczeństwa na propozycje działań zawartych w Programie,
- aktualnych możliwości prawnych,
- aktualnych priorytetów określonych w dokumentach rządowych i wojewódzkich.

W zakresie aktywności instytucji powiatowych najważniejszymi miernikami będą:

- 1) stopień realizacji zadań,
- 2) opracowanie programów i planów wynikających z ustaw szczególnych,
- 3) spójność i efekty działań w zakresie monitoringu, kontroli i informacji społecznej,
- 4) stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych,
- 5) zakres i efekty działań edukacyjnych.

Pomiar stopnia realizacji celów założonych w Programie odbywał się będzie poprzez mierniki (mierniki produktu i mierniki rezultatu).

Cel ekologiczny	Mierniki
-----------------	----------

Ochrona i poprawa jakości środowiska	
1. Ochrona wód i gospodarka wodno – ściekowa.	<ul style="list-style-type: none"> • Jakość wód powierzchniowych, • Jakość wód podziemnych, • Udział ścieków komunalnych nieoczyszczonych, • Udział ścieków przemysłowych nieoczyszczonych, • Różnica w długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej, • Długość sieci kanalizacyjnej zakończonej oczyszczalniami, • Ilość i jakość oczyszczalni ścieków, • Roczny pobór wód podziemnych i powierzchniowych jako procent dostępnych zasobów wodnych, • Zużycie wody w gospodarstwach domowych na głowę mieszkańca.
2. Gospodarka odpadami.	W planie gospodarki odpadami.
3. Zmniejszenie hałasu w środowisku.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba opracowanych map akustycznych i programów ochrony przed hałasem; • Liczba stwierdzonych przypadków przekroczeń standardów akustycznych oraz liczba ludności narażonej na oddziaływanie ponadnormatywnego hałasu; • Długość wybudowanych ekranów akustycznych ograniczających przenikanie hałasu do osiedli i mieszkań; • Liczba miast i miejscowości, gdzie została wyeliminowana uciążliwość związana z emisją ponadnormatywnego hałasu komunikacyjnego; • Środki wydatkowane na eliminację uciążliwości hałasowej.
4. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.	<ul style="list-style-type: none"> • Poziom promieniowania elektromagnetycznego.

<p>5. Ochrona przed poważnymi awariami i klęskami żywiołowymi, oraz zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba opracowanych zewnętrznych programów operacyjnych; • Liczba stwierdzonych wypadków z udziałem substancji niebezpiecznych; • Liczba stwierdzonych nieprawidłowości w przewozie towarów niebezpiecznych; • Liczba parkingów i zjazdów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne; • Liczba kontroli w zakładach stwarzających zagrożenia wystąpienia poważnych awarii oraz kontroli przewozu materiałów niebezpiecznych; • Liczba pojazdów przewożących materiały niebezpieczne przekraczających granicę Polski na obszarze województwa podkarpackiego (substancje niebezpieczne wwożone i wywożone); • Liczba wydanych zezwoleń na przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę; • Liczba przeprowadzonych szkoleń w zakresie zagrożeń środowiska i zdrowia ludzi. • Powierzchnia obszarów objętych klęskami żywiołowymi; • Środki finansowe wydatkowane na usuwanie skutków klęsk żywiołowych;
<p>6. Zapewnienie wysokiej jakości powietrza</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba stwierdzonych przekroczeń standardów imisyjnych powietrza atmosferycznego; • Wielkość (Mg) ograniczenia emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza; • Ilość zmodernizowanych kotłowni komunalnych i przemysłowych; • Liczba nowych scentralizowanych źródeł ciepła i energii wykorzystujących nowoczesne technologie w produkcji; • Liczba zainstalowanych urządzeń do redukcji zanieczyszczeń; • Długość wybudowanej sieci gazowej; • Długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci ciepłowniczej; • Powierzchnia obszarów o dotrzymany standardach czystości powietrza; • Powierzchnia obszarów o bardzo dobrych warunkach pod względem jakości powietrza atmosferycznego; • Obszary, gdzie została wyeliminowana uciążliwość związana z emisją spalin samochodowych; • Środki wydatkowane na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

<p>7. Doskonalenie systemu obszarów chronionych, w tym spełniających wymagania sieci ekologicznej Natura 2000.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Procent gatunków zagrożonych w stosunku do ogólnej liczby gatunków rodzimych; • Procent powierzchni obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody, • Ilość opracowanych planów ochrony, • Procent pomników przyrody poddanych procesowi konserwacji.
<p>8. Edukacja ekologiczna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość osób dorosłych, które zostały przeszkolone w zakresie edukacji ekologicznej, zatrudnionych: <ul style="list-style-type: none"> - w administracji, - w różnorodnych sektorach przemysłu, - w szkolnictwie (w tym w wyższym), - w instytucjach związanych z ochroną przyrody - leśnictwie, - rolnictwie i innych dziedzinach gospodarki; • Liczba dzieci i młodzieży uczestnicząca w różnorodnych formach edukacji ekologicznej; • Liczba absolwentów wyższych uczelni wykształconych w ww. zakresie; • Ilość i jakość programów w mediach , publikacji, broszur i wydawnictw; • Skuteczność realizowanych programów związanych z gospodarką odpadami (np. wykorzystywanie pojemników do segregacji śmieci i inne); • Ilość powstałych gospodarstw o charakterze ekologicznym; • Liczba gospodarstw realizujących dobre praktyki rolnicze; • Liczba obiektów i punktów edukacyjnych w Parkach i Krajobrazowych ,ilość ścieżek przyrodniczych w terenie; • Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska (wg oceny jakościowej); • Liczba i jakość interwencji (wniosków zgłaszanych przez mieszkańców); • Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno - informacyjnych.

Racjonalne użytkowanie środowiska	
1. Wzrost efektywności wykorzystania surowców, wody i energii.	<ul style="list-style-type: none"> • Roczna konsumpcja energii na głowę mieszkańca; • Udział gałęzi przemysłu zużywających najwięcej zasobów naturalnych w wytworzonej wartości dodanej; • Potwierdzone zasoby minerałów; • Potwierdzone zasoby paliw kopalnych; • Okres wystarczalności potwierdzonych rezerw energetycznych; • Materiałochłonność produkcji.
2. Rozwój energetyki odnawialnej.	<ul style="list-style-type: none"> • Udział odnawialnych źródeł energii w konsumpcji energii • Powierzchnia upraw roślin przeznaczonych na biopaliwa.
3. Ochrona gleb i zagospodarowanie terenów przemysłowych oraz racjonalne wykorzystanie ziemi (w tym rozwój rolnictwa ekologicznego).	<ul style="list-style-type: none"> • Zużycie pestycydów w rolnictwie; • Zużycie nawozów sztucznych, • Procent ziemi uprawnej poddanej nawadnianiu, • Powierzchnia ziemi zagrożonej: zakwaszeniem, erozją i zalewaniem, • Wskaźnik intensywności badań w dziedzinie rolnictwa; • Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów przemysłowych, którym przywrócono wartości użytkowe; • Powierzchnia zbiorników wodnych powstałych w rezultacie rekultywacji terenów zdegradowanych; • Powierzchnia obszarów zalesionych; • Liczba wyeliminowanych przypadków zagrożeń powierzchni ziemi; • Środki wydatkowane na rekultywację terenów zdegradowanych.

<p>4. Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba opracowań dotyczących przestrzennego rozmieszczenia złóż kopalin i wielkości zasobów udokumentowanych i perspektywicznych; • Liczba opracowanych ekspertyz dotyczących występowania, wielkości zasobów oraz możliwości wykorzystania surowców priorytetowych tj. surowców energetycznych, wód leczniczych i termalnych; • Liczba i wielkość zasobów udokumentowanych, nowych złóż kopalin; • Wielkość (Mg) zasobów wykorzystanych surowców towarzyszących; • Liczba przedsięwzięć wykorzystujących substytuty kopalin; • Liczba przedsięwzięć z wykorzystaniem gazu pozasystemowego; • Środki wydatkowane na ochronę kopalin.
<p>5. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów oraz zwiększenie lesistości.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udział lasów gospodarczych w całej powierzchni lasów, • Lasy chronione jako procenty całkowitej powierzchni lasów
<p>Współpraca transgraniczna</p>	
<p>1. Współpraca transgraniczna w zakresie ograniczania oddziaływania zanieczyszczeń transgranicznych, przeciwdziałania poważnym awariom, ochrony i racjonalnego wykorzystania przyrodniczych zasobów środowiska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość poważnych awarii • Liczba opracowanych planów operacyjno-ratowniczych • Stan czystości wód granicznych • Wskaźnik zanieczyszczeń powietrza w obszarze przygranicznym, • Ilość efektywnych obustronnych spotkań, porozumień dotyczących wymiany informacji w zakresie ograniczania oddziaływania zanieczyszczeń transgranicznych, przeciwdziałania poważnym awariom oraz ochronny i racjonalnego wykorzystania przyrodniczych zasobów środowiska, • Liczba projektów i programów w ramach współpracy transgranicznej z wykorzystaniem zasobów i walorów środowiska.

7.5. Monitoring skutków realizacji Programu.

Monitoring skutków realizacji Programu prowadzony będzie poprzez ocenę:

- poprawy standardów jakości środowiska,
- poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców,
- aktywności i reakcji społeczeństwa.

Do najważniejszych mierników w tym zakresie należą:

- 1) stopień zmniejszenia różnicy (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska a zanieczyszczeniem dopuszczalnym na danym obszarze (ładunkiem krytycznym),
- 2) ilość zużywanej energii, materiałów, wody, wytwarzanych odpadów, emitowanych zanieczyszczeń w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w jednostkach fizycznych lub wartość sprzedaną) lub na mieszkańca,
- 3) stosunek uzyskiwanych efektów ekologicznych do ponoszonych nakładów,
- 4) technologiczno-ekologiczne charakterystyki materiałów, urządzeń i produktów ujawniane na etykietach lub w dokumentach technicznych produktów.

Powyższe wskaźniki powinny być gromadzone i wykorzystywane do ocen realizacji polityki ekologicznej powiatu (w tym oceny Programu) w przekroju terytorialnym i branżowym.

Mierniki społeczno-ekonomiczne stosowane będą w zakresie poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców oraz świadomości społecznej. Podstawowym źródłem informacji w tym zakresie będą badania opinii społecznej, dane statystyczne i inne specjalistyczne opracowania.

Mierniki w zakresie poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców:

- 1) poprawa stanu zdrowia mieszkańców miasta w układzie terytorialnym, mierzona przy pomocy takich wskaźników jak: długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności na obszarach najsilniej, uprzemysłowionych i zurbanizowanych,
- 2) coroczny przyrost miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć ochrony środowiska
- 3) zwiększenie ilości odbiorców systemów, urządzeń i obiektów infrastruktury ochrony środowiska,
- 4) wielkość nowych lub dodatkowych funduszy na zrównoważony rozwój.

Mierniki społecznych efektów programu (aktywności i reakcji społeczeństwa) są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów Programu Są to m.in.:

- 1) opracowywane i realizowane przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska,
- 2) liczba i jakość zgłaszanych interwencji mieszkańców,

3) liczba osób biorących udział w tych programach edukacyjnych.

Monitoring poprawy stanu środowiska realizowany będzie przy pomocy mierników monitoringu środowiska, ocena powinna być prowadzona zwłaszcza w zakresie:

- 1) zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód i poprawy jakości wód,
- 2) zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- 3) zmniejszenia uciążliwości hałasu poprzez badania poziomu hałasu na granicy własności wokół obiektów przemysłowych, hałasu ulicznego w miastach i przy trasach komunikacyjnych,
- 4) zmniejszenia ilości wytwarzanych i składowanych odpadów,
- 5) zmniejszenia powierzchni obszarów zdegradowanych,
- 6) poprawy stanu zdrowotności lasów, rozszerzenia obszarów renaturalizowanych, zwiększenia różnorodności biologicznej w lasach,
- 7) zahamowania zaniku gatunków roślin i zwierząt i ich naturalnych siedlisk,
- 8) ochrony krajobrazu – kształtowania estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą.

7.6. Struktura zarządzania Programem.

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie i koordynację działań określonych w Programie jest Prezydent miasta Przemyśla. Poprzez posiadane instrumenty prawno-administracyjne, informacyjno-edukacyjne i finansowe zapewnia spójność pomiędzy wszystkimi działaniami na rzecz ochrony środowiska w mieście prowadzonymi na szczeblu lokalnym, wojewódzkim i krajowym i międzynarodowym, umożliwiającą efektywne wykorzystanie środków technicznych i finansowych.

Program realizowany będzie, zgodnie z przepisami szczególnymi, przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za ochronę środowiska w mieście, w oparciu o aktualnie dostępne instrumenty: prawno-administracyjne, informacyjno-edukacyjne, finansowe, ekonomiczno-rynkowe, oraz instrumenty z zakresu organizacji i zarządzania środowiskiem.

Zarządzanie, realizacja i kontrola Programu na poziomie miasta, prowadzone będą przez administrację rządową i samorządową oraz przez inne instytucje, w zakresie i poprzez instrumenty określone ustawami. Prezydent miasta jest odpowiedzialny za wdrażanie i koordynację działań określonych w Programie, co znaczy że:

- czuwa nad realizacją poszczególnych zadań,
- przygotowuje wnioski o środki inwestycyjne,
- współpracuje w zakresie realizacji programów wyższego rzędu i programów sąsiednich powiatów,
- modyfikuje Program w zależności od uwarunkowań, w tym prawnych,
- promuje Program.

Na obszarze miasta ochrona środowiska realizowana będzie, zgodnie z przepisami szczególnymi, przez:

- 1) Prezydenta miasta jako organu ochrony środowiska na szczeblu miejskim,
- 2) Wojewodę Podkarpackiego oraz podległe mu służby zespolone, dysponujące instrumentami prawnymi w zakresie: reglamentowania prawa do korzystania ze środowiska, kontroli, nadzoru, negocjacji, opiniowania,
- 3) Samorząd Województwa Podkarpackiego i podległe mu jednostki organizacyjne,
- 4) organy administracji centralnej (m.in. Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi),
- 5) instytucje finansujące zadania ochrony środowiska, **na poziomie powiatowym**, w tym Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- 6) Regionalną Dyрекcyję Lasów Państwowych w Krośnie i nadleśnictwa działające na terenie powiatu,
- 7) administrację niezespoloną (specjalną), a w szczególności:
 - a) Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej w Krakowie,
 - b) Powiatowego Inspektora Sanitarnego,
 - c) Państwową Straż Pożarną, w zakresie ratownictwa ekologicznego,
 - d) Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej w Przemyśle,
 - e) Izbę Celną w Przemyśle,
 - f) Zarząd Parków Krajobrazowych w Przemyśle.

Na poziomie gminnym organem ochrony środowiska (w zakresie realizacji i lokalizacji inwestycji ochrony środowiska) jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Poza ogólnymi przepisami prawnymi, posiada on instrument zarządzania przestrzenią i środowiskiem, jakim jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Ważne jest uwzględnienie ścisłych powiązań

Powiatu Ziemskiego w Przemyślu z Powiatem Grodzkim w Przemyślu. Najważniejsze powiązania przejawiają się w gospodarce ściekowej i gospodarce odpadami.

Ponadto ważnymi realizatorami Programu będą przedsiębiorstwa i zakłady komunalne oraz lokalne ekologiczne organizacje pozarządowe działające na terenie miasta.

Najistotniejszym warunkiem prawidłowego wdrożenia Programu jest współdziałanie Prezydenta miasta oraz jednostek mu podległych. Ważna jest również spójność pomiędzy wszystkimi lokalnymi, krajowymi i międzynarodowymi programami działającymi w regionie zapewniająca efektywne wykorzystanie środków finansowych i technicznych. Realizacja Programu możliwa będzie tylko pod warunkiem świadomego i odpowiedzialnego uczestnictwa wszystkich podmiotów działających na rzecz zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego.

7.7. Procedura weryfikacji Programu.

Dynamiczne procesy rozwoju i zmian w sferach: gospodarczej, przyrodniczej, przestrzennej, społecznej i polityczno – instytucjonalnej narzucają konieczność nieustannego monitorowania:

- realizacji celów i działań określonych w programie,
- zmian warunków realizacji zachodzących na obszarze kraju, województwa, powiatu i miasta.

Wyniki oceny w/w czynników będą służyły do weryfikacji przyjętych na wstępie założeń, celów i sposobów ich realizacji oraz ustalonych priorytetów w Programie.

Ocena postępów we wdrażaniu Programu powinna odbywać się co 2 lata. Istotne będą również opinie na temat Programu organizacji pozarządowych i społeczności lokalnych. Prezydent Miasta Przemyśla co 2 lata będzie sporządzał raporty z wykonania Programu, przedstawiane Radzie Miejskiej w Przemyślu. Pomocniczo ocenie niniejszego Programu będzie służyło coroczne monitorowanie stopnia wykonania zadań realizowanych przez władze miasta. Aktualizacja strategii wdrożeniowej powinna odbywać się co 4 lata.

8. BIBLIOGRAFIA

1. Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej wraz z Programem Działań” zatwierdzonej przez Radę Ministrów w dniu 25 lutego 2003r.
2. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami, Warszawa, październik 2002
3. Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 14.01.2003 r. Polska. Warszawa, styczeń 2003 r.
4. Ocena wstępna zanieczyszczenia powietrza na terenie województwa podkarpackiego. WIOŚ Rzeszów 2001.
5. Plan Gospodarowania Odpadami dla Województwa Podkarpackiego. Zarząd Województwa Podkarpackiego
6. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego. Rzeszów 2002r.
7. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010. Rada Ministrów, Warszawa grudzień 2002r,
8. Polityka leśna państwa (aktualizacja). Warszawa 2003r.
9. Program ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego. Zarząd Województwa Podkarpackiego.2003 r.(materiały przed uchwaleniem na sesji)
10. Program wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010. Rada Ministrów, Warszawa grudzień 2002r,
11. Program badań monitoringowych w województwie podkarpackim w 2003 r. WIOŚ. Rzeszów 2002 r.
12. Przegląd realizacji przez Polskę Konwencji Międzynarodowych oraz umów i porozumień Wielostronnych i Dwustronnych w zakresie ochrony środowiska – Ministerstwo Środowiska, Warszawa, kwiecień 2002 r.
13. Regionalny Program operacyjny na lata 2004-2006 –projekt. Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie. Departament Rozwoju Regionalnego. Rzeszów gudzień.2002 r.
14. Stan gleb użytków rolnych w województwie podkarpackim” Rzeszów 2002 r. Stacja Chemiczno Rolnicza Oddział w Rzeszowie. Rzeszów 2002 r.
15. Stan środowiska w województwie podkarpackim w 2000 roku. Biblioteka Monitoringu Środowiska Rzeszów 2002.
16. Stan środowiska w województwie podkarpackim w 2001 roku. Biblioteka Monitoringu Środowiska Rzeszów 2002.

17. Strategia rozwoju miasta Przemysła. 2000 r.
18. Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2000 – 2006 – Zarząd Województwa Podkarpackiego – Rzeszów 2000r,
19. Strategia rozwoju turystyki w województwie podkarpackim na lata 2002-2006. Jerzy Drupka, W. Kotliński wraz z zespołem współpracowników i konsultantów, Rzeszów 2002r.
20. Strategia rozwoju infrastruktury transportu do 2006 r. i do roku 2013.
21. Strategia wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006. MGPIPS, Warszawa luty 2003 r.
22. Studium Kierunkowe Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Wzdłuż Granicy ze Słowacją. Opracowanie Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Oddział w Krakowie. Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast – Polska, 2001.
23. Wojewódzki Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2001-2006. Zarząd Województwa. Rzeszów, styczeń 2001 r.
24. Wymagania Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska. Ministerstwo Środowiska. 2003 r.
25. Wyniki kontroli obiektów o podstawowym znaczeniu dla terenu województwa podkarpackiego i tworzących go powiatów i gmin. Informacja WIOŚ w Rzeszowie za rok 2002.
26. Wytyczne dotyczące zasad i zakresu uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych. Rada Ministrów, Warszawa 2002 r.
27. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.-projekt Ministerstwa Ochrony Środowiska. Warszawa, lipiec. 2002 r.
28. Zintegrowany program operacyjny rozwoju województwa regionalnego 2004-2006. – Polska, przyjęty przez KIE w dn.14 lutego 2003 r., Warszawa 2003 r.,
29. Zmiany w systemie udzielania pomocy publicznej na ochronę środowiska w Polsce. Raport końcowy. W-wa luty 2003 r.

9. SŁOWNIK UŻYTYCH TERMINÓW

aglomeracja - rozumie się przez to miasto lub kilka miast o wspólnych granicach administracyjnych;

antropogeniczne oddziaływanie – budująca lub niszcząca działalność człowieka;

cele - określenie w fazie wstępnej przygotowania programu, planowanych efektów, jakie ma przynieść dane działanie o charakterze publicznym;

działanie - grupa projektów realizujących ten sam cel, działanie stanowi etap pośredni między celem ekologicznym a projektem;

efektywność (efekty) - kryterium porównujące wielkość nakładów na rzecz realizacji programu (np. finansowych, administracyjnych, ludzkich) z rzeczywistymi osiągnięciami programu na poziomie produktu, rezultatu lub oddziaływania;

emisja - rozumie się przez to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi:

a) substancje,

b) energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne;

eutrofizacja- rozumie się przez to wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

Fundusz Spójności (Kohezji) - instrument ekonomiczno-polityczny Komisji Europejskiej, nie należący do Funduszy Strukturalnych i wdrażany na poziomie wybranych państw, a nie regionów. Jego celem jest ułatwienie integracji słabiej rozwiniętych krajów poprzez budowę wielkich sieci transportowych oraz obiektów infrastruktury ochrony środowiska o dużym obszarze oddziaływania;

Fundusze Strukturalne - zasób finansowy UE umożliwiający pomoc w restrukturyzacji i modernizacji gospodarki krajów członkowskich drogą interwencji w kluczowych sektorach i regionach (poprawa struktury). Na fundusze strukturalne składają się: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) oraz Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (FIWR);

GMO-organizm genetycznie zmodyfikowany - rozumie się przez to organizm inny niż organizm człowieka, w którym materiał genetyczny został zmieniony w sposób niezachodzący w warunkach naturalnych wskutek krzyżowania lub naturalnej rekombinacji;

emisja zanieczyszczeń - pochłanianie (przyjęcie) zanieczyszczeń przez określony element środowiska lub opad zanieczyszczeń na określoną (jednostkową) powierzchnię terenu;

IPPC- (Integrated Pollution Prevention and Control in Poland)- zintegrowane zapobieganie i ograniczanie zanieczyszczeń.

jednostka odpowiedzialna za realizację zadań – organ administracji spełniający funkcję koordynatora lub inicjatora działań zmierzających do realizacji zadań lub jednostka odpowiedzialna za finansowanie zadań.

korytarz ekologiczny – rozumie się przez to obszar pomiędzy dwoma lub wieloma obszarami chronionymi, niezabudowany, umożliwiający migracje zwierząt

monitorowanie - kontrola postępu realizacji programów i projektów poprzez system wskaźników określonych w dokumentach programowych;

obszary wrażliwe – obszary wyznaczone przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnym;

organizacja ekologiczna - rozumie się przez to organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona środowiska;

plan ochrony – rozumie się przez to podstawowy dokument opracowywany dla wskazanych form ochrony przyrody, zawierający opis formy ochrony oraz cele prowadzenia działań ochronnych, katalog zadań i sposobów ich wykorzystania;

pola elektromagnetyczne - rozumie się przez to pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz;

poziom hałasu - rozumie się przez to równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB);

wskaźniki - miara: celów, jakie mają zostać osiągnięte, zaangażowanych zasobów, uzyskanych produktów, efektów oraz innych zmiennych (np. ekonomicznych, społecznych, dotyczących ochrony środowiska);

zanieczyszczenie - rozumie się przez to emisję, która jest szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, powoduje szkodę w dobrach materialnych, pogarsza walory estetyczne środowiska lub koliduje z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska.